

POLYSLAV 2020

BOOK OF ABSTRACTS

XXIV Annual Scientific Conference of the Association of Slavists

POLYSLAV

Table of Contents

Maria Asman (University of Warsaw / Poland): Język jako zwierciadło kultury. Obraz przedwojennej Warszawy w twórczości Stanisława Grzebiuka.....	4
Тијана Балек (University of Novi Sad / Serbia): О видској (не)корелативности глагола с префиксом воз- у руском и српском језику.....	4
Katarzyna Bednarska (University of Łódź / Poland): Reklama w czasach zarazy. Analiza językowa polskich i słoweńskich reklam wykorzystujących temat COVID-19.....	5
Віра Берковець (Taras Shevchenko National University of Kyiv / Ukraine): Фонетичне слово як основа творення нової лексики в сучасній українській мові.....	6
Zofia Brzozowska (University of Łódź / Poland): Tytuły władców arabskich i perskich w tekstach cerkiewnosłowiańskich.....	6
Anna Budziak / Анна Будзяк (Jagiellonian University / Poland): Образи бога і чорта в українському та польському словотворі.....	7
Iwona Dembowska-Wosik (University of Łódź / Poland): Kryminologia a glottodydaktyka – wykorzystanie narzędzi analizy pisma w nauczaniu polskiej pisowni.....	8
Joanna Derdowska (University of Silesia / Poland): “Atrocity,” distinction and power – Questions on reciprocity and translation directionality in Czech literary field.....	8
Natalia Długosz (Adam Mickiewicz University in Poznań / Poland): Reduplication of nouns, adjectives and adverbs in the Gorani language (based on dictionary materials).....	9
Katarzyna Doboszyńska-Markiewicz (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland): Kilka uwag o wzmacniaczach asercji na przykładzie metaprzzymiotników typu <i>cały, czysty, typowy</i>	10
Katarzyna Drózdź-Łuszczak (University of Warsaw / Poland): <i>Pomnikoza i słupkoza</i> – czyli o pewnym (chorobliwym) nadmiarze.....	10
Mihajlo Fejsa (University of Novi Sad / Serbia): Leksičko-semantičko polje BOJA u rusinskom i srpskom jeziku.....	11
Beata Gala-Milczarek (University of Łódź / Poland): Jak kategoryzować gwarowe nazwy typu: <i>ciekus, legus, chwalus?</i>	11
Ян Галло / Jan Gallo (Constantine the Philosopher University in Nitra / Slovakia): Некоторые лингвистические и прагмалингвистические аспекты деловых переговоров.....	12
Magdalena Gapsa (University of Ljubljana / Slovenia): Review and comparison of Slovenian dictionaries of synonyms.....	13
Anna Ginter (University of Łódź / Poland): Metafory synestezyjne w polskich i rosyjskich sloganach reklamowych.....	13
Maria Gorokhova / Мария Горохова (Russian State University for the Humanities / Russia): Чешский и словацкий опыт адаптации русских эмигрантов (1918 - 1938 гг.).....	13
Wiktoria Hojsak (Jagiellonian University / Poland): Nominacja zabaw młodzieży na „weczirkach” w gwarach łemkowskich.....	15
Mirosława Hordy (University of Szczecin / Poland): Прагматическое значение паремий.....	16
Yuliana Karpuzova (South-West University “Neofit Rilski” / Bulgaria): Словообразуване на прякорните имена в Кюстендил / Word formation of nicknames in Kyustendil.....	16
Agata Kawecka (University of Łódź / Poland): Ile wart jest człowiek? Kilka uwag o jednostkach walutowych w wybranych słowiańskich przekładach „Słowa o pułku Igora”.....	17
Klaudia Koczur-Lejk (University of Szczecin / Poland): Wizerunek duchownego braci czeskich w <i>Nekrologium</i> (1467-1581) ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich.....	18

Михаил Кондратенко / Michail Kondratenko (Yaroslavl State Pedagogical University / Russia): Семантические особенности номинаций времени в болгарских и словенских говорах.....	18
Katarzyna Kondziola-Pich (University of Szczecin / Poland): Komunikacyjne strategie pocieszania w sytuacji kryzysu społeczno-gospodarczego wywołanego pandemią koronawirusa SARS-CoV-2.....	19
Tomasz Korpysz (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland): Polskie badania nad tzw. „definicjami poetyckimi”.....	20
Михал Коздра / Michał Kozdra (University of Warsaw / Poland): Особенности толкования словарных статей в «Учебном тематическом словаре русско-польских лексических параллелей».....	20
Anna Kozłowska (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland): Wypowiedzenie jako świadectwo interpretacji świata	21
Eugen Kravchenko (University of Tuebingen / Germany): Imperfective Verbs in Sequences of Events in Ukrainian.....	22
Piotr Krężel (University of Łódź / Poland): Obraz ludów południowosłowiańskich w pracach Martina Engelbrechta (poł. XVIII w.).....	22
Tatjana Kurbangulova, Florian M. Schmid (University of Greifswald / Germany): Reading practices in families with Slavonic heritage languages in Germany.....	23
Татьяна Лоикова-Насенко / Tatiana Loikova-Nasenko (Univerzita Jana Amose Komenského / Czech Republic): К многозначности префикса по- (па-) / ро- (pů) при глаголах в славянских языках....	23
Monika Łuszczuk (Maria Curie-Skłodowska University / Poland): Pozycja spoczynkowa języka i jej znaczenie dla prawidłowej wymowy. Doniesienia z badań.....	24
Julia Mazurkiewicz-Sułkowska (University of Łódź / Poland): Językowe wykładniki rezerwy prawdziwościowej w teczkach służb specjalnych Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej i Bułgarskiej Republiki Ludowej.....	25
Sanja Miletić (University of Łódź / Poland): Negativni jezički transfer kod govornika poljskog jezika prilikom usvajanja srpskog jezika (na primeru reda reči u rečenici).....	26
Наталья Мирошниченко / Natalia Miroshnichenko (Yaroslavl State Pedagogical University / Russia): Slavic mythology in the works of Russian symbolists / Славянская мифология в творчестве русских символистов.....	26
Александар Мудри (University of Novi Sad / Serbia): Метафорични значења з назвох домашніх животињох хтори ше одноша на човека.....	27
Kaname Okano (Kobe City University of Foreign Studies / Japan): Srpska konstrukcija „uzeti + V“ u svetlu teorije gramatikalizacije.....	28
Maja Pandžić (University of Zadar / Croatia): A Comparative Study of 19 th Century Detective Fiction: A. A. Shkliarevskii and E. A. Poe.....	28
Tatiana Perevozchikova (University of Tübingen / Germany): <i>The professor asked the assistant to read his report. Whose report?</i> The interpretation of possessive pronouns in object infinitive sentences in Russian (and in Czech).....	29
Anna Pięcińska (University of Warsaw / Poland): Audiodeskrypcja jako efekt przekładu intersemiotycznego.....	29
Марина Радченко / Marina Radchenko (University of Zadar / Croatia): Словообразовательные неологизмы в хорватском медиадискурсе как средство речевой агрессии.....	30
Кристина Ратайчик / Krystyna Ratajczyk (University of Łódź / Poland): О коннотации в названиях парикмахерских в России и в Польше.....	30
Mariya Redkva (Jagiellonian University / Poland): Особливості вживання демінутивів у мовленні українсько-польських дітей-білінгвів / The features of speech of Ukrainian-English bilingual children.....	30

Barbara Rodziewicz (University of Szczecin / Poland): Reprezentacje semantyczne pojęć jądra świadomości językowej Polaków i Białorusinów.....	31
Ольга Саприкина / Olga Saprikina (Russian State University for the Humanities, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration / Russia): Полемика о поддельных чешских рукописях (Краледворской и Зеленогорской) в российской науке второй половины XIX в.....	32
Viktor Shapoval (Moscow City University / Russia): A Czech regional word (<i>prkotina</i> 'little thing, trifle: a detail or thing of little importance or worth') in Smolensk Romani dialect (<i>parkotina</i> 'a lymph node').....	33
Karolina Sindrewicz , Kamila Potocka-Pirosz (University of Warsaw / Poland): Czasowniki percepcji w wypowiedziach dzieci w wieku przedszkolnym – analiza semantyczno-składniowa.....	34
Natalia Siudzińska (University of Warsaw / Poland): Kategoria słowotwórcza 'nazwy miejsca' w rozwoju językowym dzieci w wieku 4-7 lat.....	34
Anna Stefan (University of Łódź / Poland): Assimilation of selected vocabulary in Slovenian (on the example of culinary vocabulary).....	35
Людмила Славова / Slavova, Вікторія Громовенко / Hromovenko (Taras Shevchenko National University of Kyiv /Ukraine, International Humanitarian University / Ukraine): Lexical innovations in the thematic group "POLITICS" (on the material of Ukrainian and English).....	36
Marzena Stępień (University of Warsaw / Poland): Leksykalizacja zdań rozwijających z wyrażeniami <i>co by nie_</i> , <i>jakby nie_</i> , <i>gdzie nie_</i> w funkcji komentarza metatekstowego.....	37
Inna Stupak (Southern Ukrainian National Pedagogical University K. D. Ushinsky / Ukraine): Corona neologisms in the German and Ukrainian media.....	37
Kenta Sugai (Hokkaido University / Japan): The Future Tense Marker in the Bulgarian dialect of Băleni-sârbi (Romania) revisited.....	38
Kamil Szafraniec (Johannes Gutenberg University Mainz / Germany): The place of translation competence in the translation studies curricula.....	38
Светлана Терехова / Terekhova (Kyiv National Linguistic University / Ukraine): Мовні одиниці абстрактної семантики в слов'янських та германських мовах: поліпарадигмальний аналіз.....	39
Radoslav Tsonev (South-West University "Neofit Rilski" / Bulgaria): За разговорните подчинителни съюзи в българската устна комуникация.....	40
Jasna Uhláriková (University of Novi Sad / Serbia): Koncept lásky v slovenskej somatickej frazeológii.....	41
Maria Waclawek, Maria Wtorkowska (University of Ljubljana / Slovenia): <i>Pieniądze szczęścia nie dają, ale żyć pomagają</i> – z badań nad stereotypem Polaka.....	41
Ярослав Вежбиньски / Jarosław Wierzbński (University of Łódź / Poland): Интертекстуальность в художественном дискурсе.....	42
Aneta Wysocka (Maria Curie-Skłodowska University / Poland): Fotografia reportażowa jako komunikat multimodalny (na materiale autorskich albumów Ryszarda Kapuścińskiego).....	42
Sabolc Yanurik / Сабольч Янурик (Eötvös Loránd University / Hungary): Иноязычные наименования лиц женского пола с консонантным исходом в русском языке последних лет.....	41
Rafał Zarębski (University of Łódź / Poland): Nazwy własne a bilingwizm (na podstawie historycznych źródeł polsko-obcych).....	44
Agnieszka Zatorska (University of Łódź / Poland): Nazwy strojów w przekładzie powieści „Potop” i „Pan Wołodyjowski” H. Sienkiewicza na język słoweński. Problemy translacji.....	45
Joanna Zaucha (Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland): Problemy semantyczno-składniowego opisu czasowników fałszu w polszczyźnie.....	45

Maria Asman

(University of Warsaw / Poland)

Język jako zwierciadło kultury.

Obraz przedwojennej Warszawy w twórczości Stanisława Grzesiuka

Przedmiotem mojego referatu będzie analiza semantyczna i strukturalna elementów językowych tzw. gwary warszawskiej w twórczości Stanisława Grzesiuka. Moim zamierzeniem jest przedstawienie definicji jednostek leksykalnych typowych dla gwary warszawskiej, scharakteryzowanie ich etymologii oraz przeanalizowanie zakresu ich występowania we współczesnych socjolektach (np. w tzw. gwarze złodziejskiej, więziennej, młodzieżowej). Kolejno przedstawię językowy obraz przedwojennej Warszawy i jej mieszkańców, który zachował się w języku powieści, opowiadań, felietonów i piosenek Barda Czerniakowa.

Analiza semantyczna i strukturalna jednostek leksykalnych należących do tzw. gwary warszawskiej będzie się opierać na wynikach badań prowadzonych w 2. połowie XX wieku przez Bolesława Wieczorkiewicza, który dokonał niezwykle dokładnej i wnikliwej syntezy w ujęciu diachronicznym, skupiając się przede wszystkim na rozwoju socjolektu warszawskiego w XIX wieku, w okresie dwudziestolecia międzywojennego oraz podczas II wojny światowej.

Referat ten będzie wyrazem uznania dla dorobku artystycznego Stanisława Grzesiuka, którego twórczość była natchnieniem dla innych warszawskich artystów. Grzesiuk jako jedyny przedstawił przedwojenną Warszawę, środowisko robotnicze oraz używaną przez nie gwarę nie tylko poprzez odtwarzanie ballad i piosenek należących do miejskiego folkloru, ale także w autorskiej powieści pt. *Boso, ale w ostrogach*.

Тијана Балек

(University of Novi Sad / Serbia)

О видској (не)корелативности глагола с префиксом воз- у руском и српском језику

У раду посматрамо глаголске лексеме с префиксом *воз-* на материјалу руског и српског језика, пре свега с аспекта њихове видске (не)корелативности (односно постојања или непостојања видских парњака) и стилске маркираности коју уноси посматрани формант.

Инвентар глагола с наведеним обележјима оформљен је на основу релевантних једнојезичних речника руског и српског језика, а прагматичка вредност ексцерпираних јединица утврдиће се на основу фреквенције датих глагола у електронским корпусима доступним за сваки од језика који се пореди. Добијени прелиминарни подаци за руски део грађе показују да међу ексцерпираним

материјалом има како временски маркираних глагола (попут *возблагодаритъ*, *возбранитъ* : *возбранятъ*, *возвеселитъ* : *возвеселятъ* и сл.) тако и неутралних (нпр. *возбудитъ* : *возбуждать*, *возвести* : *возводить*, *возвеличитъ* : *возвеличивать* и др.) са испољеном, али и неиспољеном, видском некорелативношћу (очекивано је да, након потпуне анализе грађе, слично стање буде потврђено и у српском језику).

Осим података који се тичу постојања, фреквенције и стилских карактеристика посматраних глагола, сматрамо да је важно установити да ли семантички и формални (лексички) еквиваленти одговарајућих глагола у руском језику имају у српском употребљен идентичан формант (*воз-*) или је пак у питању неки са сличним значењским особинама (нпр. *уз-/ус-*), као и стилска својства таквих лексема, што би резултирало потпунијом „сликом” о функционисању сагледаваног типа (видски маркиране) глаголске лексике.

Katarzyna Bednarska

(University of Łódź / Poland)

Reklama w czasach zarazy. Analiza językowa polskich i słoweńskich reklam wykorzystujących temat COVID-19

Celem wystąpienia jest przedstawienie analizy językowej polskich i słoweńskich reklam odwołujących się do COVID-19 oraz ukazanie, jak reklamy te zmieniały się wraz z rozwojem pandemii.

Tematyka COVID-19 odcisnęła silne piętno na kreacjach w reklamie telewizyjnej. Zarówno w Polsce, jak i w Słowenii pierwsze spoty zawierające informację o koronawirusie pojawiły się już w lutym. Na samym początku temat ten był obecny w kampaniach społecznych, np. w kampanii polskiego Ministerstwa Zdrowia. Reklama komercyjna po temat COVID-19 sięgnęła dopiero po pojawieniu się w Polsce i Słowenii pierwszych przypadków zakażeń, a zatem w marcu. W szczytowym momencie kryzysu, czyli w pierwszych dniach kwietnia, nawet co trzecia nowa reklama zawierała odwołanie do pandemii. Większość z nich wykorzystywała motyw bezpieczeństwa (słowo *bezpieczeństwo* stało się punktem przecięcia kilku szeregów asocjacyjnych) poprzez: 1) promocję dystansu społecznego, wyrażaną hasłami *#zostańwdomu* i *#ostanidoma*, 2) promocję zakupu danego produktu bez wychodzenia z domu, 3) odwołanie do emocji i oferowanie wsparcia emocjonalnego, 4) zapewnienie o bezpieczeństwie korzystania z danego produktu. Wraz ze zmianami sytuacji epidemiologicznej dochodziło do zmian w treści reklam – poważne przekazy zaczęły ustępować miejsca lżejszym, a nawet humorystycznym.

Фонетичне слово як основа творення нової лексики в сучасній українській мові

Фонетичне слово (одне чи кілька слів, поєднаних спільним словесним наголосом), як відомо, лягло в основу багатьох загальноновживаних слів: спасибі (від др. спсьи Богъ), сьогодні (від др. сего дньє), шістнадцять (від псл šestь na desęte), оковита (від лат. aqua vitae ('вода життя')), а також жарптиця, повсякчас, упівсили, якомога тощо. На базі злиття кількох слів в одне фонетичне постала більшість козацьких прізвищ на зразок Вернигора, Закривидорога, Неїжборщ, Підкуймуха, Убийвовк та ін.

Водночас фонетичне слово і нині є продуктивною основою для творення:

- жаргонізмів, просторіччя (татаке, донотреба, ржувголос);
- okazіonalіzmів у художньому тексті (нерозлийкава (Р. Скиба), людипісляроботи (Т. Прохасько) та ін.) і в мовленні соцмереж (Тиждівчинка; най щастиздоровиться) – причому все виразніше проглядає тенденція поєднувати в таке фонетичне слово цілі речення: як-же-ж-мені-жити-далі (О. Забужко), я-л-і-т-а-ю-ч-а-г-о-л-о-в-а (В. Неборак); ташовикажете; нечасті «просто-так-тому-що-давно-не-бачилися» розмови (з дописів у соцмережах);
- нових прізвищ за наведеної вище моделлю козацьких прізвищ – у художньому тексті (Кіндрат Смикнизавуса, філолог Крапказкомою, князь Задержхвостецький (Остап Вишня), борсук Боря Сук (Вс. Нестайко) та ін.), а також прізвищ людей (Непийсмузі, Нетудигаджет, Стулитвітер) і кличок тварин (коти Громомиш, Вкусихвіст, Недеридиван) – у соцмережах (у межах мовної гри);
- неймінгових одиниць у рекламному дискурсі (ТигрЮЛЯ, #післясвят);
- псевдонімів (письменник Борис Тен (від Борисфен – давньої назви р.Дніпра), співачка МамаРіка, музичний гурт Ол.Ів.'Є) та нікнеймів (Т.Сіан, Ми Хай Ло);
- мемів (підписздесь, Янелох);
- хештегів (#янебайдужий, #тіщовражають) тощо

Tytuły władców arabskich i perskich w tekstach cerkiewnosłowiańskich

W tekstach cerkiewnosłowiańskich (bułgarskich, ruskich i serbskich) odnaleźć możemy zaskakująco wiele wzmianek na temat władców sasanidzkiej Persji, a także osób sprawujących rządy w świecie arabskim: poczynając od zwierzchników poszczególnych plemion, przez królów z okresu przedmuzułmańskiego, a na

калифам і емірам коїчаю. Матеріалу доставчаю зващча прееказу історіографічне, тлумачене з грекі бізантійської (м.ін. хронікі Яна Малаласа і Ержего Мніха зв. Хамартолосем), як рівнеі базуіае на нх оригінале, вщодніословіанські латопісі і хронографі. Віеле інформаці завіераю такеі тексти хагіографічне, функціонуіае на обшарзе *Slavia Orthodoxa* на картках Прологів і Мінеї Лекційних, нп. *Жівоtı мніхів паіестійських* авторства Цырла зе Scythopolis, жівоtı św. Сymeона Слупніка Млодшого, жівоtı św. Голіндухі, мїеїенство św. Аretаса з Наджрану, жівоtı św. Теодора з Edessy, мїеїенство Міхаіа з класшору Мар Сабам, чзі теі *Слово о Сарачені* авторства Ержегора Декapolітеса. Утворы те указуіаю владців арабських зарівно з епокі преед народзінамі ісламу (V–VI в.), як і по вшпаіеніу Махомета. Со віеіеі, стосунк авторів словіанських до тых осіб не буіа іедновміарову: в аналізованих текстах однаїдуіемо зарівно охрещених Арабів, спрзімierzonych з есарством і уповщечніаюіаєч христианство вщір свых подданих (Мавіа, владчынї племіеня Танухідів чзі крлівіе Ghassanідів), окрутних поган (нп. крлів Лакмідів, Al-Mundhir III, скіадаюіає староарабській богінї крвавє офіары з лудзі), як і музулманів (нп. каліф Abd al-Malik ibn Marwan і єго жіна). Тлумаче/копісі словіанські не стосую оригіналеі титулатуры арабській і перській, попреестаюає на окрєіленіах родзімых (старбішїна Сраціномь, князь, цїрь). Вибір конкретного титулу одзвіерчїедла зазвучаіа зарівно прееканіе автора о статусі данєго владцы, як і огівне наставіеніе, вшыкаюіає преедє вщыткїм з єго прзіналеіаєності релігійнеі.

[Anna Budziak / Анна Будзяк](#)
(Jagiellonian University / Poland)

Образи бога і чорта в українському та польському словотворі

Предметом дослідження є дериваційний потенціал найзагальніших співзвучних назв, що називають найвищу та нечисту силу в українській і польській мовах. У свідомості сучасних носіїв досліджуваних мов вони, перш за все, належать до християнських вірувань, хоча в минулому більшість із них називала окремі постаті з пантеону язичницьких божеств. У своїй доповіді порівнюємо структуру словотвірних гнізд, вершинами яких є саме такі назви. Аналізуючи деривати, що утворюються від назв бога та диявола (бог / bóg, чорт / czart, диявол / diabeł, біс / bies), був застосований когнітивний підхід до вивчення проблем словотвору, унаслідок чого доведено, як в обох зіставлюваних словотвірних підсистемах мови проявляється дихотомний розподіл світу і як поняття, пов'язані з надприродними силами, віддзеркалюють часто неусвідомлене сприймання носіями мов цих явищ. Проаналізований матеріал показує чималу різницю у словотвірній спроможності таких лексем в українській і польській мовах, причому більшу різноманітність форм і понять демонструє українська мова.

Iwona Dembowska-Wosik

(University of Łódź / Poland)

Kryminologia a glottodydaktyka – wykorzystanie narzędzi analizy pisma w nauczaniu polskiej pisowni

Wystąpienie poświęcone będzie zagadnieniu możliwości wykorzystania narzędzi analizy pisma, rozwijanych na gruncie kryminologii w nauczaniu cudzoziemców polskiej pisowni. Wśród usterek zapisu glottodydaktyka polonistyczna wyróżnia – oprócz błędów ortograficznych w klasycznym rozumieniu (u/ó, ch/h, rz/ż, pisownia łączna i rozdzielna, pisownia małą i wielką literą), błędów ortograficznych charakterystycznych dla osób uczących się języka polskiego jako obcego (polegających na – rozmaicie motywowanym – użyciu niewłaściwych grafemów) również kategorię błędu graficznego, rozumianą jako wszelkie odstępstwa od graficznie poprawnego kształtu litery. W klasyfikacji zaproponowanej przez J. Zawadkę mowa jest o błędach graficznych innowacyjnych, które powstają w przypadku utworzenia przez piszącego nowego allografu (np. *e* z „dziwnym” ogonkiem). Wskazywanie i korekta takich nietypowych realizacji grafemu opiera się zwykle na wyczuciu językowym nauczyciela jppo w odniesieniu do intuicyjnego wzorca czy też standardu polskiej grafii („polskiego charakteru pisma”).

Aby uczynić analizę tego typu błędów pisowni bardziej obiektywną – a zarazem bardziej naukową – potrzeba narzędzi opisu kształtu liter oraz danych na temat normy i uzusu zapisu obserwowanych wśród rodzimych użytkowników polszczyzny. Narzędzia takie rozwijane są i stosowane na gruncie kryminologicznej analizy pisma, używanej w badaniu dokumentów dla celów postępowań dowodowych. W swoim wystąpieniu przedstawię wspomniane narzędzia, ocenię ich przydatność w nauczaniu i testowaniu pisowni polskiej jako obcej oraz zaproponuję możliwe kierunki badań, które można prowadzić przy ich pomocy.

Joanna Derdowska

(Uniwersytet Śląski w Katowicach)

“Atrocity”, distinction and power – questions on reciprocity and translation directionality in Czech literary field / „Bezceństwo”, dystynkcja i władza – pytania o wzajemność i kierunkowość przekładu w czeskim polu literackim

Socjologia refleksyjna Pierre’a Bourdieu od kilkunastu lat budzi coraz większe zainteresowanie przekładoznawców. Pojęcia *polu literackiego*, *habitusu* czy *agenta* okazują się pomocne przy badaniu pozatekstowych aspektów tłumaczenia. Zainspirowana myślą Bourdieu, chciałabym pokusić się o

zmapowanie wycinka czeskiego pola literackiego, z uwzględnieniem produkcji wydawniczej zorientowanej na literaturę przekładową języka słowackiego i polskiego. Referat będzie dotyczył przekładów literackich w Czechach, Polsce i na Słowacji. Podejmę w nim problem kierunkowości autoprzekładów i tłumaczeń na język nierodzimym (L2) wśród współczesnych prozaików. Przy wykorzystaniu kategorii Bourdieu postaram się znaleźć odpowiedź na pytanie o miarę wzajemności tejże produkcji wydawniczej oraz podłoże kulturowe występujących w niej dysproporcji.

Natalia Długosz

(Adam Mickiewicz University in Poznań / Poland)

Reduplication of nouns, adjectives and adverbs in the Gorani language (based on dictionary materials)

I wish to discuss the subject of repetitions of nouns, adjectives and adverbs in the Gorani ethnolect – the language of the South-Slavic Muslim people living at the borderland of Albania, Kosovo and Macedonia (area known as Gora). The linguistic material comes from the Gorani-Albanian dictionary by Nazif Dokle: *Reçnik goranski (nashinski) – albanski* (published in Sofia, 2007). The dictionary covers approximately 43,000 entries. Every article is accompanied with material illustration in the form of a full sentence or sometimes two or three sentences heard or created most likely by the author of the dictionary using his linguistic competence. The illustrations in individual entries constitute the main source of information on the use and function of noun, adjective and adverb repetitions in the Gorani language. Based on the material gathered in this manner, I analyzed the phenomenon of reduplication of nouns, adjectives and adverbs used in order to intensify a given feature. I examine the examples of repetitions of full forms of nouns (e.g. *Vrata im beshe dupke-dupke*. ‘Their doors were completely damaged/ really damaged’) and adverbs (e.g. *Qe izrobotam b ë r g o-b ë r g o i qe dojdem ke tebe*. ‘I will do this as soon as possible and come to you’), as well as repetitions of nouns and qualitative adjectives originating in the same core (e.g. *Si zella dërpleta dërplestogo*. ‘You have married a real ragamuffin’). I make a formal description of the mechanism, assess it in terms of productivity and regularity, and consider the peculiar semantic iconicity of repetitions.

Katarzyna Doboszyńska-Markiewicz

(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland)

Kilka uwag o wzmacniaczach asercji na przykładzie metaprzymiotników typu *cały, czysty, typowy*

W moim referacie chciałabym zwrócić uwagę na występowanie w polszczyźnie (tak jak w innych językach) różnorodnych mechanizmów wzmacniania Frege'owskiej asercji – mówienia „na poważnie”. Znakiem wzięcia odpowiedzialności za dobór słów (tak będę rozumiała asercję) może być intonacja, specjalne struktury składniowe, a w warstwie leksykalnej bogaty repertuar wyrażen metatekstowych. Spośród nich chciałabym przyjrzeć się dokładniej przymiotnikom metapredykatywnym (termin za: Danielewiczowa 2012), takim jak *czysty (absurd)*, *typowy (polityk)*, *cała (ty)*, *kompletny (kretyn)*, *stuprocentowa (kobieta)*, *totalne (dno)*. Leksemy te są zasadniczo odmienne od zwykłych adjektywów zarówno pod względem formalnym, jak i semantycznym. Najogólniej rzecz biorąc, wskazują one na zgodność cech tego, o czym wypowiada się mówiący, z wzorcowymi cechami (komponentami znaczeniowymi) składającymi się na treść użytego przezeń rzeczownika. Dzięki tej zgodności można odpowiedzialnie nazwać daną rzecz, osobę, zjawisko lub sytuację tym właśnie słowem. Mówiący używa więc predykatu świadomie i dobitnie, a podkreślający jego adekwatność przymiotnik sprawia, że w sytuacji sprzeciwu interlokutora trudno będzie się z owego „poważnego” powiedzenia wycofać.

Katarzyna Dróżdż-Łuszczuk

(University of Warsaw / Poland)

Pomnikoza i słupkoza – czyli o pewnym (chorobliwym) nadmiarze

Referat poświęcony jest zmianom zachodzącym we współczesnej leksyce. W centrum rozważań znajdują się nowe formacje jak *szylodoza*, *zakoza*, *słupkoza*, *punktoza*, *grantoza*, *festiwalozza* etc. Ten niewielki fragment najnowszej polszczyzny (nieco ponad dwudziestu neologizmów) łączy przede wszystkim podobieństwo formalne, wywołane obecnością cząstki *-oza*. Zgromadzone formacje zostaną ukazane na tle dwudziestowiecznego materiału słownikowego. Celem referatu jest z jednej strony wstępna ocena dotycząca zarówno przejrzystości budowy słowotwórczej, jak i utrwalenia w języku polskim tego typu formacji, z drugiej zaś – ukazanie zjawisk derywacyjnych związanych z tak wyróżnioną leksyką w kontekście tendencji rozwojowych polszczyzny w XXI wieku.

Mihajlo Fejsa

(University of Novi Sad / Serbia)

Leksičko-semantičko polje BOJA u rusinskom i srpskom jeziku

U radu se predstavljaju odnosi na leksičko-semantičkom polju boja u rusinskom i srpskom jeziku. Istraživački korpus uglavnom čine dva kapitalna leksikografska dela – dvotomni *Srpsko-rusinski rečnik* i jednotomni *Rusinsko-srpski rečnik*.

U radu se polazi od Berlin-Kejove teorije o osnovnim bojama s namerom da se ista eventualno potvrdi ili opovrgne. Sledećih 11 boja u rusinskom jeziku odgovaraju osnovnim bojama Berlina i Keja: *bila*, *čarna*, *červena*, *željena*, *žovta/žolta*, *belava*, *braon*, *lilova*, *celova*, *pomarančecova/pomarandžecova* i *šiva*. Srpski jezik za *bilu* ima ekvivalente *bela* i *plava*, a za *belavu* ima ekvivalente *plava* i *seda*. Razlika je najizraženija kod imenovanja kose ili brade. Pored toga, za *červenu* srpski jezik ima ekvivalente *crvena* i *rumena*; *rumena* za ekvivalent ima *celova* (npr. za lice, obraze, jabuku). U većini je slučajeva upotreba termina za boje kako u osnovnom tako i u prenesenom značenju identična, ali ima značajnih odstupanja (npr. *cibulja* : *beli luk*; *željena pasulja* : *boranija*).

Većina hromatskih termina je slovenskog porekla, ali se poslednjih decenija za potrebe nijansiranja sve više koriste pozajmljenice, npr. *azurna*, *teget*, *akvamarin*, *tirkizna* i dr. Neke pozajmljenice ostaju nepromenljive, npr. u oba jezika *blond*, *braon*, *drap*, *krem*, *bež*, *oker*, a samo u srpskom *lila* i *roze*. Jezici sa kojima je rusinski jezik u direktnom kontaktu takođe su ostavili traga u hromatskoj terminologiji. Nazive za boje iz mađarskog jezika opažamo npr. u prezimenima (*Barna*, *Fekete/Feketa*, *Vereš*) i u nazivima domaćih životinja (*pejka*, *šarga*). Opšti naziv za boju (*farba*) potiče iz nemačkog jezika. Najviše nijansi u rusinskom jeziku imaju *červena*, *žovta*, *belava* i *željena*. *Ključne reči*: semantičko polje boja, rusinski jezik, srpski jezik, osnovne boje, nijanse boja, prevodni ekvivalenti.

Beata Gala-Milczarek

(University of Łódź / Poland)

Jak kategoryzować gwarowe nazwy typu: *ciekus*, *legus*, *chwalus*?

W tekście na tle różnych ujęć metodologicznych zostaną przedstawione zasady kategoryzacji słowotwórczej dewerbalnych formacji nominalnych z sufiksem *-us* obecnych w języku polskim i jego odmianach terytorialnych. Na podstawie dotychczasowych opracowań i badań własnych określone będą czynniki, pod wpływem których dostrzeżono potrzebę przeprowadzenia modyfikacji w zakresie ustalania funkcji kategorialnosemantycznej derywatów typu: *ciekus*, *chlajus*, *legus*, *pijus*. Ze względów formalnych

derywaty tego typu przyporządkowywane są do kategorii nazw wykonawców czynności, bez rozstrzygnięcia o funkcji semantycznej czynności je motywujących. Przykłady takiej kategoryzacji znajdujemy w opracowaniach dotyczących zarówno polszczyzny ogólnej, jak i gwarowej. Sygnały o potrzebie wprowadzenia modyfikacji w zakresie kategoryzacji niektórych derywatów czynnościowych o wartości kategoriałnej nazw subiektów odczytujemy już w pracach Witolda Doroszewskiego, Henryka Gaertnera czy Romana Laskowskiego. Autorzy opisów słowotwórczych wyraźnie wskazują na odrębność nazw o charakterze skłonnościowym, które są ustalane najczęściej w oparciu o podstawy wyrażające cechy werbalne, często nacechowane stylistycznie.

Analiza struktur derywowanych będzie przeprowadzona w oparciu o derywaty obecne w gwarach północnomalopolskich, a poczynione konkluzje znajdą odniesienie do stanu analogicznych formacji ustalonego w dostępnych opracowaniach słowotwórczych.

Ян Галло

(Constantine the Philosopher University in Nitra / Slovakia)

Некоторые лингвистические и прагмалингвистические аспекты деловых переговоров

В статье рассматриваются некоторые лингвистические и прагмалингвистические особенности устных деловых переговоров как формы взаимодействия деловых партнёров для достижения соглашения, когда стороны взаимодействия имеют совпадающие или противоположные интересы. В первых частях статьи затрагивается проблематика коммуникации в рамках деловых переговоров и приводятся её основные принципы. Далее даются некоторые правила коммуникативного поведения в устных деловых переговорах, а также приводятся различные тактики и приёмы для реализации речевых стратегий. В последующих частях статьи освещается специфика и конкретные ситуации деловых разговоров по телефону; деловых контактов в фирме, т. е. деловые беседы партнёров, встречи и визиты деловых партнёров с точки зрения лингвистики, прагмалингвистики и стилистики. В статье также отмечается проблематика телефонных В2В (англ. business-to-business) переговоров, а также приводится восемь наиболее часто встречающихся наглядных примеров ошибок при продаже по телефону.

Magdalena Gapsa

(University of Ljubljana / Slovenia)

Review and comparison of Slovenian dictionaries of synonyms

The aim of this paper is to present and compare Slovenian dictionaries of synonyms. So far, three such dictionaries are available, namely the *Amebisov slovar sopomenk* [Amebis Dictionary of Synonyms] (2011), *Sinonimni slovar slovenskega jezika* [Synonym Dictionary of Slovenian Language] (printed edition 2016, online edition 2018) and *Slovar sopomenk sodobne slovenščine* [Thesaurus of Modern Slovene] (2018). Since each of the dictionaries was published by a different institution and was created on a different conceptual basis, the dictionaries are quite different. I shall begin by comparing them on the basis of general characteristics, namely the medium, authorship, the material basis on which they were created and the approach taken. This is followed by a comparison of the elements of macrostructure (e.g. whether the dictionary contains additional information, whether it contains a detailed list of the sources used or whether it contains additional material) and microstructure (e.g. pronunciation data, grammatical data, qualifiers, examples of use). Where data is available, I also compare the design of the dictionary, the approach taken to collect and select material, the time span in which the dictionary was created, and so on. Since all three dictionaries are available (also) online, I compare their online versions, the Synonym Dictionary of Slovenian Language additionally receives a shorter comparison between the printed and the online edition.

Anna Ginter

(University of Łódź / Poland)

Metafory synestezyjne w polskich i rosyjskich sloganach reklamowych

Celem referatu jest zaprezentowanie mechanizmu funkcjonowania metafor synestezyjnych we współczesnym języku polskim i rosyjskim. Rozważania prowadzone są głównie z perspektywy lingwistyki kognitywnej i nauk neuronalnych. Metafora synestezyjna jest rezultatem powszechnej, wrodzonej zdolności ludzi do kojarzenia pewnych wrażeń zmysłowych z innymi doznaniem zmysłowymi lub niezmysłowymi. Lawrence Marks określa je mianem uniwersalnych doświadczeń synestezyjnych (L. E. Marks, *On colored-hearing synesthesia: Cross-modal translations of sensory dimensions*, „Psychological Bulletin” 82, No 3, 1975, 303-331). W związku z tym w niniejszym stadium metafory synestezyjne rozumiane są jako metafory, których domeny źródłowe są domenami percepcyjnymi, natomiast domeny docelowe dotyczą doznań zarówno percepcyjnych, jak i niezwiązanych z wrażeniami zmysłowymi. Obserwacje przebiegają w dwóch kierunkach i mają na celu 1) przybliżenie zakresu występowania metafor o charakterze międzymodalnym w

polskich i rosyjskich reklamach internetowych oraz 2) zakreślenie schematu transferu wrażeń synestezyjnych w analizowanych przykładach. Informacja zawarta w reklamie ma na celu przyciągnięcie uwagi potencjalnych klientów i utrwalenie w pamięci określonego przekazu. Dziś już nie ma wątpliwości, że chodzi tu o oddziaływanie zarówno na świadomość, jak i podświadomość odbiorców. Metafory synestezyjne łączą w sobie środki komunikacji werbalnej i przekaz wizualny, dzięki czemu dysponują dużą siłą perswazji i manipulacji świadomością społeczną, co czyni je doskonałym narzędziem szeroko wykorzystywanym w reklamie.

[Maria Gorokhova / Мария Горохова](#)

[Russian State University for the Humanities, Moscow / Russia](#)

Чешский и словацкий опыт адаптации русских эмигрантов (1918 - 1938 гг.)

На сегодняшний день существует множество работ, исследующих русское зарубежье и его всестороннее культурное наследие. В то же время документальные памятники истории и культуры России, привезенные эмигрантами из этой страны в места их нового проживания, являются наиболее ярким свидетельством духовности вынужденных переселенцев из России, а также показывают их значимость в сохранении национального единства в эмигрантской общине. Кроме того, рассматривая данные памятники, мы можем оценить роль русской эмиграции в продолжении исторических традиций русской диаспоры.

Прага стала для русской общественности своеобразным интеллектуальным пространством. С самого начала своего пребывания за рубежом, многие представители русской эмиграции понимали, что существует необходимость сохранить традиции и достоинства русской истории и культуры, которые после того, как были вывезены из России, прижились в новом месте.

В настоящем докладе будут проанализированы сведения о языковой адаптации русских эмигрантов первой волны в Первой Республике Чехословакия, именно данный аспект может позволить более глубоко рассмотреть все стороны эмиграции, а также узнать о повседневной жизни наших соотечественников на чужбине.

Задачей данного доклада является изучение адаптации русских эмигрантов в Праге и в Братиславе. При этом важно выяснить, как изучались и какое отношение было к освоению чешского и словацкого языков русскими, и русского чехами и словаками.

Представленная проблематика в историографии не может быть названа полной. Ни в Отечественной, ни в зарубежной историографии нет конкретного исследования по данному вопросу. Проблема адаптации в общем и языковой аспект, в частности, упоминаются в ряде общих работ по истории Чехословакии и «Русской акции».

Привлеченные источники позволили раскрыть малоисследованные страницы русского зарубежья, их пребывания и досуга, а также узнать о кальке русских традиций и праздниках. Среди ряда источников можно акцентировать внимание на следующих документах: Воспоминания профессора Новгородцева П.М. из Праги; Отчеты о деятельности представительства белоэмигрантского Российского общества Красного Креста в Чехословакии; Заметки из журнала «Воля России».

Wiktorija Hojsak

(Jagiellonian University / Poland)

Nominacja zabaw młodzieży na „weczirkach” w gwarach łemkowskich

Przedmiotem moich badań jest etnokulturowa leksyka łemkowska związana z tradycyjnymi „weczirkami” – prądkami, które odbywały się w czasie Adwentu. Na „weczirkach” śpiewano określone tradycją pieśni, brali w nich udział przebierańcy, młodzież urządzała zabawy. Jest to leksyka specyficzna, nie mająca odpowiedników w gwarze codziennego użytku bądź też posiadająca odmienne znaczenie. Najciekawszą grupę badanej leksyki stanowią nazwy zabaw, które ze względu na ograniczony zasięg użycia bardzo rzadko są rejestrowane w słownikach gwarowych. Materiał badawczy pochodzi głównie z własnych zapisów terenowych, a częściowo jest uzupełniony danymi z opracowań etnograficznych zwłaszcza z terytorium południowej Łemkowszczyzny. W niniejszym artykule dokonano klasyfikacji nazw według kryterium formalnego i semantycznego, ustalono ich motywacje, prześledzono paralele z leksyką obrzędową innych cykli (głównie obrzędowość wiosenna oraz pogrzebowa), podjęto próbę porównania leksyki łemkowskiej z leksyką sąsiednich gwar ukraińskich, polskich i słowackich. Wiele podobieństw zauważono zwłaszcza z gwarami wschodniosłowackimi. Szczególną uwagę poświęcono mechanizmom nominacji, wyróżniono m.in. nazwy pochodzące od nazw postaci biorących udział w zabawie bądź udawanych przez uczestników; imitowanych czynności gospodarczych i innych; miejsc związanych z imitowanymi czynnościami; imitowanych obiektów, zjawisk; używanych rekwizytów.

Mirosława Hordy

(University of Szczecin / Poland)

Прагматическое значение паремий

Вопрос прагматики паремий связан с понятиями паремического значения и паремического жанра. Паремические единицы – это, во-первых, устойчивые, воспроизводимые единицы, оформленные по моделям предложения, во-вторых – тексты. С точки зрения теории номинации они являются косвенно-производными номинациями коммуникативного характера, клише коммуникативного назначения. Н.Б. Мечковская (2020) к коммуникативным клише относит: 1) слова предложения: *С ума сойти!*; 2) нечленимые предложения: *Да; Ладно; Вон из моего дома!*; 3) этикетные формулы: *Спасибо; На здоровье!; Спокойной ночи;* 4) речевые формулы: *Проехали!* ('Теперь поздно об этом говорить'); *Бабушка надвое сказала;* 5) воспроизводимые высказывания, образованы на нефразеологизованной модели предложения: *Голод не тетка; И на старуху бывает проруха;* 6) паремии: *Цыплят по осени считают; Суженого конем не объедешь.* Грамматическая организация этих минимальных текстов соответствует грамматическому строю языка, значение не принадлежит языку, а обыденному сознанию, что особенно относится к паремиям – пословичным высказываниям, и поговоркам - речевым формулам и воспроизводимым высказываниям. «Прагматический смысл – пишут Н. Алефиренко и Семенов (2011) - является следствием реализации афористического значения паремии в условиях определённой дискурсивной интенции». В статье сосредоточимся на прагматическом значении пословиц и поговорок, анализируя их синтаксическую диктумно-модусную организацию и прагматические функции. На эти функции, как основу определения паремического значения, обращают внимание и польские языковеды А. Богуславский, К. Клосиньска. Фактическим материалам анализа являются пословицы и поговорки русского и польского языков.

Yuliana Karpuzova

(South-West University "Neofit Rilski" / Bulgaria)

Словообразуване на прякорните имена в Кюстендил

Word formation of nicknames in Kyustendil

Обект на изследването в настоящата работа са прякорните имена в Кюстендил. Основната цел на проучването е класифицирането им според начините за тяхното образуване, защото кюстендилските прякори имена не са били обект на систематизирани и задълбочени лингвистични проучвания и това изследване е опит за представяне на част от тях с оглед на словообразуването им. За решаването на посочените задачи основно използвам дескриптивния (описателния) метод.

Кюстендилските прякорни имена, както прякорите в други краища на страната и света, са езиков продукт, който се отличава с експресивност и емоционалност и който, след като веднъж е възникнал, започва да се утвърждава публично.

Образуването на прякорните имена се подчинява на общите словообразователни модели, които са характерни за образуването на думите в българския език.

Прякорите са класифицирани според транспозиционния и трансформационния словообразователен модел. По-широко застъпен от двата словообразователни модела е транспозиционният.

Agata Kawecka

(University of Łódź / Poland)

Ile wart jest człowiek? Kilka uwag o jednostkach walutowych w wybranych słowiańskich przekładach „Słowa o pułku Igora”

Pośród licznych zagadnień, poddawanych analizie we współczesnym językoznawstwie, ważne miejsce zajmują lingwistyczne aspekty przekładu tekstu literackiego, jakim bez wątpienia pozostaje wskazany w tytule artykułu utwór, od lat budzący spore zainteresowanie wśród badaczy zajmujących się historią języków i literatur słowiańskich (a zwłaszcza rosyjskiej), które zaowocowało setkami mniej lub bardziej szczegółowych studiów interdyscyplinarnych na całym świecie oraz wieloma przekładami, i to nie tylko na języki naturalne.

Jak podkreślają zarówno teoretycy, jak i praktycy przekładu, jednym z podstawowych celów każdego rodzaju tłumaczenia jest osiągnięcie adekwatności, zapewniającej jego efektywne funkcjonowanie, które staje się możliwe m.in. dzięki wykorzystaniu rozmaitych transformacji przekładowych. Mogą one dotyczyć zarówno płaszczyzny formalnej (powierzchniowej), a więc leksykalnej lub gramatycznej, jak i płaszczyzny semantycznej.

Celem niniejszego artykułu jest prześledzenie, w jaki sposób w wybranych przekładach *Słowa o pułku Igora* na języki słowiańskie oddawane są jednostki walutowe, określające wartość zniewolonego człowieka, występujące w jednym z fragmentów tekstu. Większość tłumaczeń zaczerpnięta została z dostępnego w Internecie obszernego korpusu istniejących translacji *Słowa...*, opracowanego przez interdyscyplinarny zespół rosyjskich specjalistów.

Klaudia Koczur-Lejk

(University of Szczecin / Poland)

Wizerunek duchownego braci czeskich w *Nekrologium* (1467-1581) ze zbiorów Biblioteki Raczyńskich

W zbiorach Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu znajduje się rękopis zawierający daty śmierci wybitnych członków Jednoty Braci Czeskich oraz krótkie informacje na temat ich życia. Obejmuje okres od 1467 do 1581 roku. Rękopis ten został później wykorzystany przez J. Bidłę do wydania: *Nekrologium polské větve Jednoty bratrské* (1897). Zapiski są w języku polskim, nie miały jednego autora, charakter pisma wskazuje na różne osoby. Celem artykułu jest zaprezentowanie wizerunku duchownego braci czeskich wyłaniającego się z *Nekrologium*. Zostaną ukazane cechy charakteru, jakimi odznaczyli się duchowni, zarówno te godne naśladowania, jak i te zasługujące na potępienie.

Nauka braci czeskich w głównej mierze opierała się na Nowym Testamencie, chociaż w istocie stale przedkładano etykę nad doktrynę. Wśród wiernych dążono do utrzymania surowej dyscypliny. Pasterz, wsparty pomocą sędziów zborowych, upominał i karał za grzechy, nakładał również pokutę. Tych, którzy sprzeciwiali się obowiązującym regułom, usuwano z gminy. Surowo zakazane było pijaństwo, próżniactwo, ucztowanie, gry hazardowe, taniec, świecka muzyka, a także żarty oraz niepotrzebne rozmowy. Jak pokażą rozważania zawarte w artykule, nie wszyscy duchowni przestrzegali surowych zasad Jednoty.

Михаил Кондратенко / Michail Kondratenko

(Yaroslavl State Pedagogical University / Russia)

Семантические особенности номинаций времени в болгарских и словенских говорах

Лингвистический аспект изучения концептуализации и категоризации времени во многом определяется тем, каким способом понятие 'время' отображается в лексике и фразеологии. Особый интерес в этом отношении представляют диалектные номинативные единицы, так как именно в говорах наилучшим образом выявляются типы семантической мотивации наименований.

Для исследования были выбраны два диалектных южнославянских микроузла: родопские болгарские говоры и словенские говоры северо-восточной Италии. Выбор именно этих диалектных групп связан не только с их архаичностью, но и с широкой палитрой заимствований, что позволяет сделать ряд важных наблюдений в области контрастивной семантики и шире, – типологии.

Одной из семантических моделей, отмеченных в данных диалектах, является оппозиция ‘большой – маленький’ для наименования дат и периодов народного календаря. Подобным образом, в частности, представлены номинации января и февраля как большого и малого месяцев: *големина*, *големил* ‘январь’ и *мал’кин* ‘февраль’ в болгарских родопских, *mal-mjesac* ‘февраль’ в словенских терских говорах.

В корпусе заимствованной лексики следует отметить распространенную манифестацию родового понятия времени: болг. *ава* ‘время’ (при наличии дополнительных значений ‘обстоятельство’, ‘настроение’), словен. *cajt* ‘время’, *oro* ‘время’, ‘час’, а также ее многозначность, например, наличие значений ‘время’ и ‘погода’: словен. *ura*, *temp* (*slaba ura* ‘плохая погода, гроза’ и *ura* ‘час’; *ljep temp* ‘хорошая погода’), отмечены и другие семантические сдвиги: болг. *мейдан* ‘время’ и ‘возможность’, ‘площадь’ и др.

Katarzyna Kondziola-Pich

(University of Szczecin / Poland)

Komunikacyjne strategie pocieszania w sytuacji kryzysu społeczno-gospodarczego wywołanego pandemią koronawirusa SARS-CoV-2

Referat przedstawia strategie komunikacyjne stosowane przez nadawcę w wypowiedziach, których celem jest pocieszenie odbiorcy. Wspólnym kontekstem analizowanych działań językowych stał się kryzys społeczno-gospodarczy wywołany pandemią koronawirusa SARS-CoV-2. Materiał do badań pochodzi z komentarzy internetowych zamieszczanych pod artykułami dotyczącymi COVID-19, publikowanymi na portalach informacyjnych.

Pocieszenie traktowane jest jako dyrektywny akt mowy, w którym nadawca chce wpłynąć na odbiorcę i zmienić jego stan psychiczny z negatywnego na pozytywny. Takie działanie językowe ma charakter reaktywny, co oznacza, że zostaje wywołane przez konkretne bodźce. W analizowanym materiale można wydzielić dwa rodzaje bodźców: po pierwsze, wyrażenie obaw związanych z pandemią koronawirusa przez jednego z internautów, po drugie, sama treść artykułu, pod którym umieszczono komentarz. W drugim przypadku działanie językowe przybiera często formę pocieszenia zbiorowego lub samopocieszenia. Może ono być wyrażone w sposób eksplicytny (z użyciem wyznaczników leksykalno-semantycznych typu *nie martw się*) bądź implicytny (np. jako rada czy propozycja).

Realizując nadrzędny cel, jakim jest pocieszenie, nadawca może stosować różne strategie komunikacyjne. Należą do nich m.in. próba skupienia uwagi odbiorcy na czymś innym (strategia zmiany centrum), propozycja spojrzenia na zaistniałą sytuację z innej perspektywy (strategia reinterpretacji), odwołanie się do sił wyższych rządzących światem (strategia fatalizmu) czy zbagatelizowanie problemu

poprzez porównanie go do trudniejszych sytuacji, w jakich znaleźli się inni ludzie (strategia terapii szokowej). W strategiach tych pocieszenie realizowane jest głównie w sposób implicytny.

Tomasz Korpysz

(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland)

Polskie badania nad tzw. „definicjami poetyckimi”

Pojęcie definicji poetyckiej zaproponowane w pracy z roku 1984 przez rosyjskiego badacza Eryka Chanpirę do polskiej literatury przedmiotu wprowadził Ryszard Tokarski. Za definicje poetyckie uznaje się heterogeniczne pod względem struktury konstrukcje, których najważniejszym celem jest charakterystyka jakiegoś wyrażenia, dokonana przez konkretnego nadawcę na potrzeby konkretnego tekstu. Definicje takie, zwykle oparte na metaforze, ustalają często bardzo nieoczywistą ekwiwalencję definiendum i definiensa, wydobywają bowiem jedynie wybrane cechy, które z jakiegoś (czyjegoś) punktu widzenia, w określonym kontekście i określonej sytuacji komunikacyjnej uznawane są za najważniejsze. Jak pisze Eryk Chanpira: *для этого автора в данное время, в данной ситуации и для данной цели – это действительно необходимые и достаточные существенные признаки. И для читателя тоже* (Э. И. Ханпира, *О художественной дефиниции*. W: *Проблемы структурной лингвистики 1982*. Ред.. В. П. Григорьев. Москва, s. 231). Definicje poetyckie nie oddają zatem obiektywnej prawdy o rzeczywistości, lecz ujawniają jakąś jej subiektywną wizję. Zwykle są one dalekie nie tylko od definicji naukowych, opierających się na obiektywnej wiedzy o świecie, lecz także od tzw. definicji potocznych, w których odbija się intersubiektywny, utrwalony w danym języku obraz świata.

Badania nad zjawiskiem poetyckiego definiowania podejmowali m.in. Ryszard Tokarski, Anna Pajdzińska, Tomasz Korpysz, Jolanta Chojak, Anna Kozłowska, Ewa Dulna-Rak. W pracach tych widoczne są różnice w rozumieniu pojęcia i wyznaczaniu jego granic zakresowych. Odtworzenie rozwoju polskiej refleksji czy raczej dyskusji nad definicjami poetyckimi będzie zasadniczym celem wystąpienia.

Михал Коздра / Michał Kozdra

(University of Warsaw / Poland)

Особенности толкования словарных статей в «Учебном тематическом словаре русско-польских лексических параллелей»

В исследовании представлены отличительные черты толкования словарных статей в «Учебном тематическом словаре русско-польских лексических параллелей» (Kozdra, Dubichynskyi 2019). В

словаре отражены лексические параллели, т. е. сходные по внешней (графической и / или фонетической) форме лексические единицы русского и польского языков с полным / частичным совпадением или несовпадением значений, которые вызывают аналогичные ассоциации у изучающих иностранный язык. Словарь адресован студентам, аспирантам, ученикам и всем, изучающим русский и польский языки в разных учебных заведениях, переводчикам русского и польского языков, преподавателям русского языка как иностранного.

Первая часть словаря посвящена описанию кулинарной лексики. Объем словаря составляет приблизительно 300 словарных статей. Словарная статья включает в себя: заголовочную единицу русского словарного запаса с ее польскими коррелятами, краткую грамматическую характеристику заголовочной единицы, упрощенное толкование каждого значения русского слова и его польского соответствия, переводной эквивалент, стилистические и другие лексикографические пометы, а также иллюстративные словосочетания лексико-семантических вариантов заголовочной единицы. Дефиниции слов в словаре основаны на анализе толковых и двуязычных словарей современного русского и польского языков, текстовых корпусов, а также с привлечением других лексикографических источников, в том числе и Интернет-ресурсов.

[Anna Kozłowska](#)

[\(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland\)](#)

Wypowiedzenie jako świadectwo interpretacji świata

Badania nad *językowym obrazem świata* (JOS) oraz *wizją świata* (w rozumieniu Jerzego Bartmińskiego) są zwykle skoncentrowane na opisie leksyki i jej połączeń, ewentualnie kategorii gramatycznych. Problem interpretacji świata utrwalonej w jednostkach wyższych poziomów języka i wypowiedzi był dotychczas omawiany zdecydowanie rzadziej.

Celem referatu będzie pokazanie, w jaki sposób interpretacja świata przejawia się w wypowiedzeniu rozumianym jako zdanie użyte i zaktualizowane, zgodnie z ujęciem Jadwigi Wajszczuk (2005). Wypowiedzenie takie zawiera oczywiście zrealizowane struktury zdaniowe, tj. struktury oparte na zależności, odzwierciedlające zasadniczo relacje w świecie (oczywiście w świecie widzianym przez pryzmat danego języka). O jego istocie stanowią jednak elementy typowo wypowiedzeniowe, tj. oparte na kookurencji, powiązane ze strukturą tematyczno-rematyczną oraz metatekstem, które oddają relacje ustanawiane przez mówiącego.

Wystąpienie będzie miało charakter porządkujący i metodologiczny. Prezentowane obserwacje zostaną zilustrowane przykładami z polszczyzny i innych języków europejskich.

Eugen Kravchenko

(University of Tuebingen / Germany)

Imperfective Verbs in Sequences of Events in Ukrainian

For sequences of events located in the past, the perfective aspect is the standard choice for the most Slavic languages. Nevertheless, in western Slavic languages between all the perfective verbs in narrative contexts one can often find occurrences of imperfective ones. This phenomenon was described for Czech by S. Ivančev (1961), T. Berger (2013a; 2013b) and others; S. M. Dickey (2000) analyzed it for several Slavic languages and introduced the term *contextually-conditioned imperfective past* (CCIP); N. Zorichina-Nil'sson (2014) used the Russian National Corpus to investigate the spread of CCIP in modern Russian. This talk will provide some findings of CCIP in Ukrainian in comparison to western Slavic languages as well as Russian. Data from the General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian (GRAC), Russian National Corpus and the parallel corpus InterCorp (hosted by the Czech National) Corpus forms the basis for this study and further research.

Piotr Krężel

(University of Łódź / Poland)

Obraz ludów południowosłowiańskich w pracach Martina Engelbrechta (poł. XVIII w.)

Miedzioryty pomieszczone w zbiorze zatytułowanym *Théâtre de la milice étrangère* Martina Engelbrechta (1684–1755) zostały wykonane dla nowej austriackiej władczyni – Marii Teresy (1717–1780). Bez wątpienia należą do unikatowych zabytków ikonograficznych z połowy XVIII stulecia. Stanowią bowiem monumentalną (151 prac) panoramę życia codziennego ludów południowosłowiańskich (zarówno tych rzymskiego, jak i greckiego) zamieszkujących południowe rubieże monarchii habsburskiej, a w szczególności Pogranicze Wojskowe. W wystąpieniu konferencyjnym prace wydane przez Martina Engelbrechta zostaną przedstawione w kilku segmentach tematycznych, które odzwierciedlają artystyczno- poznawcze zainteresowania twórcy. Analizie zostaną również poddane lapidarne zapisy znajdujące się pod miedziorytami. Dopełnieniem wystąpienia będzie projekcja kilku najbardziej reprezentatywnych dzieł. Takie podejście do badanego materiału umożliwi całościową prezentację wizerunku bałkańskich etnosów, którą dla swojego odbiorcy, nie tylko młodej cesarzowej, przygotował Martin Engelbrecht.

Tatjana Kurbangulova, Florian M. Schmid

(University of Greifswald / Germany)

Reading practices in families with Slavonic heritage languages in Germany

In this paper, reading aloud practices in Slavonic heritage languages of families living in Germany are investigated. Heritage speakers are commonly described as early bilinguals, for whom the majority language (in our case – German) becomes the dominant and better mastered language. Usually, these speakers lack formal education in their heritage language in which they consequently can neither read nor write. Heritage speakers have often only passive language skills in their heritage language and display systematic gaps regarding their linguistic knowledge at different language levels (e.g. they have an only basic vocabulary that remains connected to everyday life). It is well known that reading books aloud to have a great influence on the development of children's language skills at all linguistic levels and on the coining of prospective reading practices. However, little is known about the reading aloud practices of heritage speakers' parents. Based on a specifically developed questionnaire, we present findings regarding reading aloud practices in Slavonic heritage languages, the attached value to these practices and languages, as well as, difficulties families are facing. Furthermore, we will address differences in reading practices of migrant groups with different heritage languages.

Татьяна Лоикова-Насенко / Tatiana Loikova-Nasenko

(Univerzita Jana Amose Komenského Praha / Czech Republic)

К многозначности префикса по- (па-) / ро- (рѹ) при глаголах в славянских языках

Лексическо-семантическое сравнение показывает, что значение глагольного префикса *po-* (*pa-*) / *ro-* (*rŭ*) в большинстве славянских языков совпадает. Однако внутри каждого языка можно выделить ряд глаголов, значение которых не характерно глаголам других языков. Например, в чешском языке глаголы со значением «сделать каким-нибудь»: *počestit* – сделать таким, как чех, *polidštit* – сделать человеком, *poranštit* – сделать таким, как господин/сделать человеком. В украинском разговорном языке, также как и в чешском, встречаются глаголы со значением «сделать/стать каким-нибудь»: *побусурманити/побусурманитися* и *побусурменити/побусурменитися* (уст.) – обасурманить / обасурманиться.

В чешском языке выделяются глаголы, обозначающие «сделать тем, что заключено в основе существительного»: *pobratřit se* – подружиться, сдружиться, сродниться, *pokmotřit se* – стать

крестными отцами. В свою очередь в русском разговорном языке также можно встретить глаголы особого типа: *похристоситься; побрататься*.

Видо-временные отношения глаголов движения с префиксом по-/-ро в русском и чешском языках также отличаются: *poběžet* (нес.) – побежать (сов.), *poletět* (нес.) – полететь (сов.), *poplout* (нес.) – поплыть (сов.) и др.; *jít* (нес.) – *půjdu* (нес., буд. вр.), *jet* (нес.) – *pojedu* (нес., буд. вр.).

В свою очередь в украинском языке выделяются глаголы: *побільшати* – а) увеличиться, стать больше, усилиться, покрупнеть, прибавиться; б) подрасти; *поголодніти* – проголодаться; *подругувати* – дружить; *побабіти* – а) обабиться, б) сморщиться; *побатькувати* – а) побранить, (редк.) побыть посаженным отцом; *побожеволіти* – посходить с ума, сойти с ума. Эти же глаголы присутствуют в белорусском языке: *набольшаць* (сов.) – 1) увеличиться, стать больше, прибавиться; 2) стать крупнее, покрупнеть; 3) подрасти.

Каузативные пары глаголов с префиксом *no-* (*na-*) / *po-* (*pu*) в чешском языке формируются иначе: побелявам – побелвам (болг.), побелети – побелити (серб.), побелеть – побелить (рус.), *robieleć* - *robielić* (польск.), *zběleti* – *vybíli*, *nabíli*.

Отличия, возникшие в количественном составе глаголов с префиксом *no-* (*na-*) / *po-* (*pu*) в славянских языках, связано с историей развития данного префикса (предположительно из трех источников) и с особенностями лексико-грамматических изменений внутри каждого языка.

[Monika Łuszczuk](#)

[\(Maria Curie-Skłodowska University / Poland\)](#)

Pozycja spoczynkowa języka i jej znaczenie dla prawidłowej wymowy.

Doniesienia z badań

Na pozycję, jaką przyjmuje język w spoczynku, znaczący wpływ ma tor oddechowy, który determinuje napięcie i pracę wszystkich mięśni kompleksu orofacjalnego. Pozycja spoczynkowa języka (*resting position*) to pozycja wertykalno-horyzontalna, co oznacza wniesienie języka (tak zwaną pionizację) z zachowaniem szerokiego ułożenia jego przedniej części (Pluta-Wojciechowska, 2013). Pozycja ta jest więc związana także z pozycją spoczynkową warg i żuchwy, jak również z warunkami anatomiczno-czynnościowymi, w tym z przebiegiem różnych czynności prymarnych w obszarze kompleksu orofacjalnego (Pluta-Wojciechowska, 2013; Sambor, 2014/2015).

Na związek między nieprawidłową pozycją spoczynkową języka a nienormatywną realizacją fonemów wskazują prace B. Sambor (Sambor, 2014/2015). W wystąpieniu zostaną przedstawione wyniki badania kilkudziesięciu dorosłych osób, uwzględniające jakość wymowy oraz ocenę położenia języka w spoczynku.

Pozycja spoczynkowa języka, podobnie jak podparcie językowe (*tongue bracing*), ma charakter biologiczny; należy więc odróżnić ją od pozycji śródwymawianiowej (*inter-speech posture*), która zależy od języka, jakim posługuje się mówca.

Julia Mazurkiewicz-Sułkowska

(University of Łódź / Poland)

Językowe wykładniki rezerwy prawdziwościowej w teczkach służb specjalnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Bułgarskiej Republiki Ludowej

Informacje zgromadzone w archiwach służb specjalnych okresu komunizmu od prawie trzydziestu lat pozostają w centrum zainteresowania opinii publicznej krajów dawnego „bloku socjalistycznego”. Tak zwane „teczki” są stałym elementem rozgrywek politycznych, a ich upublicznianie budzi ogromne emocje i kontrowersje. Pisane wówczas donosy i notatki służbowe są jednocześnie częstym tematem analizy historyków i archiwistów. Trudno jednak znaleźć badania języka, którym się one charakteryzowały, a tym bardziej badania konfrontatywne, które obejmowałyby analizę języka teczek z kilku krajów tzw. „demoludów”.

Na podstawie dostępnych teczek SB przeprowadzono wstępne badania technolektu pracowników służb specjalnych w PRL i Bułgarskiej Republice Ludowej. Z badań tych wynika, że istnieje pewna cecha, która w teczkach pojawia się nad wyraz często, mimo że jej występowanie w tekstach administracyjno-prawniczych powinno być wręcz sporadyczne. Chodzi o bardzo wysoką frekwencję form wyrażających rezerwę prawdziwościową, np. teuszka bułgarskiej intelektualistki Julii Krystevej jest prawie w 90% napisana w tzw. trybie nieświadka. Formy wyrażające jednocześnie renarrację i rezerwę prawdziwościową zdecydowanie dominują we wszystkich notatkach służbowych z tej teuszki. Co ciekawe, analiza teuszki TW „Bolka” pod kątem częstotliwości form wyrażających rezerwę prawdziwościową prowadzi do analogicznych wniosków. W polskim tekście bardzo często pojawiają się wykładniki rezerwy prawdziwościowej, a ich wysoka frekwencja pokazuje, jak bardzo autor notatek chciał podkreślić własną rezerwę co do prawdziwości treści przekazywanych przez tajnych współpracowników.

Sanja Miletić

(University of Łódź / Poland)

Negativni jezički transfer kod govornika poljskog jezika prilikom usvajanja srpskog jezika (na primeru reda reči u rečenici)

U radu će biti predstavljena analiza grešaka poljskih studenata srpskog jezika koje nastaju u redu reči u rečenici prilikom stvaranja novog iskaza, nastalih kao rezultat (i ne samo) negativnog transfera. Zbog ograničenog prostora u radu će biti prikazane samo greške poljskih studenata i to samo primarno-sekundarni tip jezičke interferencije.

Osnovu rada čine testovi, eseji i domaći zadaci studenata svih godina osnovnih i master studija, prikupljeni tokom deset godina lektorskog rada, kojima je srpski prvi ili drugi jezik studija, kao i dodatni zadaci pripremljeni za potrebe ovog istraživanja (koji u radu neće biti predstavljani zbog ograničenog prostora). Cilj istraživanja je predstavljanje osnovnih pravila za organizaciju reda reči u rečenici u oba jezika, njihovo poređenje, kao i analiza najčešćih grešaka, koje nastaju kao rezultat (ne samo) negativnog transfera.

Takođe, kao rezultat dugogodišnjeg iskustva u radu da poljskim studentima, biće predstavljen i autorkin pojednostavljen koncept učenja studenata osnovnim pravilima rasporeda reda reči u rečenici kroz sedam osnovnih, jednostavno predstavljenih pravila bez opterećujućih termina i definicija, koji je dao veoma dobre rezultate, kako na početnom tako i na višim nivoima učenja jezika.

U radu će biti predstavljene i mogućnosti izbegavanja i minimalizacije grešaka tog tipa kroz različite tipove lektorskih vežbi.

Наталья Мирошниченко / Natalia Miroshnichenko

(Yaroslavl State Pedagogical University / Russia)

Slavic mythology in the works of Russian symbolists

Славянская мифология в творчестве русских символистов

Обращение к языческой славянской мифологии в русском символизме связано с общим интересом культурной элиты к национальным древностям и является яркой характеристикой настроения самой эпохи.

Значительное проявление эта тенденция нашла в таком направлении символистской мысли, как теория «соборного творчества» Вяч. Иванова. В творчестве А. Белого, А. Блока и других символистов обращение к славянской мифологии и ее переосмысление в духе символизма также весьма значительны.

Как одну из первых попыток «воссоздания» мира переживаний «древнего» славянина следует считать поэтический сборник К. Бальмонта «Жар–Птица. Свирель славянина» (1907 г.). С точки зрения поэта, собрание и изучение народной дохристианской культуры дает возможность воссоздания архаического прамифа как своеобразной модели изначального космоса, суть которого заложена в основании славянского духа. Таким образом, постижение духа культуры становится возможным через приобщение к глубинному смыслу бытия. Символ же, соединенный с мифом, становится своеобразным ключом к постижению этого смысла.

В этом направлении размышляли, в частности, С. Городецкий и В. Брюсов. С. Городецкий говорил о работе с мифологическим материалом как о процессе придания образу нового содержания – «... в одном слове угадывать поэму». Таким образом, символизм рассматривался не только как метод «расшифровки» и воссоздания славянского мифа, но и как метод создания новой мифопоэтической реальности культуры.

[Александар Мудри](#)

[\(University of Novi Sad / Serbia\)](#)

Метафорични значеня з назвох домашніх животиных

хтори ше одноша на человека

Назви домашніх животиных богате жридли виведзених, секундарних значеньох з хторим ше означуе человека. Барз часто, тоті секундарни значеня означую особи зоз позитивну або негативну ниянсу значеня. Предмет интересованя тей роботи назви домашніх животиных хтори у примарней семантичней реализациі означую домашні животины а зоз хторих виведзени назви з хторима ше у секундарней семантичней реализациі означуе особи. Як цель тей роботи ше видвоуе указац язичну слику Руснацох у Войводини през призму метафорох заснованих на назвох домашніх животиных як жридлових доменох. Назви хтори анализуеме ексцерповани зоз Руско-сербского словника и Словника руского народного языка. Тиж так, проверели зме як означени секундарни значеня лексемох за хтори ше интересуеме у словниках, односно хтори квалификатори хасновани за означованє нових значеньох. На основи анализи будзе представена класификация мотивациі.

Srpska konstrukcija „uzeti + V“ u svetlu teorije gramatikalizacije

Početno značenje najtipičnije se realizuje pomoću faznog glagola sa značenjem počinjanja u spoju sa punoznačnim, odnosno semantički samostalnim glagolom (npr. *On je počeo da se leči*). U analitičkom predikatu početno-fazni glagol vrši funkciju operatora početka situacije, dok punoznačni glagol koji je na poziciji dopune ukazuje na konkretnu radnju koja je započeta. U srpskom jeziku, pored najtipičnijeg *početi*, postoji nekoliko glagola kao što su *stati*, *uzeti* i *krenuti* koji su, s jedne strane, punoznačni u svom primarnom (osnovnom) značenju, ali, s druge strane, vrše funkciju početno-faznog glagola kad se upotrebe kao prva komponenta faznog analitičkog predikata (npr. *Ona uze plakati*). Bez obzira na to da se navedeni glagoli najčešće nalaze u spisku početnih glagola predstavljenom u prethodnim studijama i nema sumnje da funkcionišu kao operator početka situacije u faznom analitičkom predikatu, nisu do sada detaljno razmotreni uslovi upotrebe datih glagola i njihove sintaksičko-semantičke osobine. Ovaj rad ima za cilj da osvetli sintaksičke i semantičke uslove koji omogućavaju upotrebu glagola *uzeti* kao faznog glagola i da razmotri stabilnost upotrebe date konstrukcije u savremenom korpusu i mogućnost njene gramatikalizacije.

Maja Pandžić

(University of Zadar / Croatia)

A Comparative Study of 19th Century Detective Fiction: A. A. Shkliarevskii and E. A. Poe

In 1841 Edgar Allan Poe wrote “The Murders in the Rue Morgue”, generally considered the first detective story which would, along with two of his other short stories “The Mystery of Marie Rogêt” (1842) and “The Purloined Letter” (1844) lay down the foundation for detective genre as a whole. Some thirty years later – allowing for the spread of literary influence – detective stories began to appear on Russian literary scene as well. Among them were those written by Aleksandr Andreevich Shkliarevskii often called “the father of Russian detective fiction”. This presentation offers a comparative analysis of short stories by the mentioned “fathers”. More precisely, it poses questions stemming from the similarities and differences between the concepts they use, the methods employed by their detectives and their attitude towards “fair play rule”. The dominant trends in Russian literature of that time – realism and conviction about the writer's social responsibility – as well as the social changes under Alexander II make up a significantly different background

to that of American romanticism and thus could explain the emphasis on social conditionality of the crime in Shkliarevskii's fiction rather than on "ratiocination".

Tatiana Perevozchikova

(University of Tübingen / Germany)

The professor asked the assistant to read his report. Whose report? The interpretation of possessive pronouns in object infinitive sentences in Russian (and in Czech)

In Slavic languages, there is variation in the interpretation of reflexive and non-reflexive pronouns in complex infinitive sentences. To take the Russian sentence *Ivan poprosil Stepana položit svoj / ego telefon na polku* both possessive pronouns could refer either to Ivan or to Stepan. This fact was first noticed by Peškovskij (1914) and since then mentioned by several scholars such as Růžička (1973) and Padučeva (1983).

The only detailed account of this variation, however, has been the one by Timberlake (2004). He believes that the interpretation of the pronouns in the dependent infinitive clause depends on the semantics of the verb in the main clause: the more the main verb allows its subject to control the action expressed by the infinitive verb, the more likely the reflexive pronoun refers to the subject of the main verb and the non-reflexive pronoun to the object of the main verb.

To test this hypothesis, we have conducted a study with 120 native speakers of Russian. A forced choice interpretation task was designed in form of an online questionnaire. Participants were asked to read 40 sentences and to answer the question after each by choosing only one of the suggested interpretations of the possessive pronoun.

The results only partially support the hypothesis showing a general preference for the local interpretation of the reflexive possessive pronoun.

Anna Pięcińska

(University of Warsaw / Poland)

Audiodeskrypcja jako efekt przekładu intersemiotycznego

Przedmiotem wystąpienia jest audiodeskrypcja, czyli odpowiednio ustrukturyzowany sposób przybliżania niewidomym kultury wizualnej za pomocą słów i dźwięków. Celem wystąpienia jest ukazanie audiodeskrypcji w kontekście teorii przekładu intersemiotycznego i jej analiza jako efekt procesu tłumaczeniowego. Po nakreśleniu rysu historycznego zjawiska i wskazaniu na rozmaite typy audiodeskrypcji,

skupię się przede wszystkim na opisach obrazów i rzeźb. Wskażę, z jakimi trudnościami mierzy się tłumacz-audiodeskryptor; omówię specyfikę procesu powstawania tego typu przekładu i jego odmienność na tle innych działań translatorycznych; zaproponuję także działania, które sprzyjają rozwojowi umiejętności audiodeskryptora. Ustosunkuję się również do kwestii recepcji audiodeskrypcji i skuteczności działań przekładowych w dziedzinie udostępniania dzieł sztuki osobom z dysfunkcjami wzroku.

[Марина Радченко / Marina Radchenko](#)

[\(University of Zadar / Croatia\)](#)

Словообразовательные неологизмы в хорватском медиадискурсе как средство речевой агрессии

В докладе рассматриваются индивидуально-авторские неологизмы с отрицательно-оценочным значением, широко употребляемые в хорватской публицистике и нередко используемые в качестве средства речевой агрессии. Анализируются структурно-семантические особенности экспрессивных окказиональных новообразований, дающих негативную характеристику различным актуальным общественно-социальным и политическим событиям и явлениям.

Производство неологизмов с ярко выраженной отрицательной эмоционально-экспрессивной окраской в хорватском медиадискурсе может осуществляться путем как узуальных, так и неuzuальных способов словообразования.

Наблюдения над языком хорватских средств массовой информации показывают, что большинство подобных словообразовательных инноваций создано нетипичными способами, характерными для окказиональной деривации, к которым следует отнести контаминацию, графодеривацию, аналогическое словообразование и заменительную деривацию.

[Кристина Ратайчик / Krystyna Ratajczyk](#)

[\(University of Łódź / Poland\)](#)

О коннотации в названиях парикмахерских в России и в Польше

Целью исследования в настоящей статье является выделение коннотативных групп названий парикмахерских в сравнительном русско-польском аспекте. Нас интересует участие семантической ассоциации в названиях парикмахерских. Объектом исследования мы сделали названия салонов-парикмахерских в Москве и в Варшаве, извлечённые в числе около 800 единиц с соответствующих

интернет-сайтов. Из названного числа лишь 169 единиц имеет чёткие коннотации (свыше половины примеров составляют названия московских салонов). Такие коннотации имеют названия, возникшие от апеллятивов (ассоциация с парикмахерским искусством и с модой, качествами, такими как: драгоценность, красота, светлость, радость, свежесть и др.), от имён собственных (ассоциация с мифологией, библией, историей, культурой) и, в меньшей степени, от некоторых словосочетаний и предложно-падежных конструкций (ассоциация с местонахождением парикмахерской, топографией, атрибутом объекта и др.). Мы и опираемся на них в нашем анализе.

В статье были применены следующие исследовательские методы: метод семантического, коннотативного, количественного и сравнительного анализа.

Результатом анализа является 17 коннотативных групп названий парикмахерских в России и в Польше. Самая многочисленная группа как в польском, так и в русском материале — это названия, ассоциирующиеся с парикмахерским искусством и с модой.

[Mariya Redkva](#)

[\(Jagiellonian University, Poland\)](#)

Особливості вживання демінутивів у мовленні українсько-польських дітей-білінгвів / The features of speech of Ukrainian-English bilingual children

The article deals with the issue of cross-linguistic influence in acquisition phonology and vocabulary of two languages by bilingual Ukrainian-English children. The paper presents the example of individual bilingualism of four-year old boys from Canada and the USA. The main aim of the research is to compare language behavior and acquisition of the first language, in this case Ukrainian and cross influence of both languages on the children's dual language development. The analysis of the data is based on contrasting pronunciation and ability to name things in the pictures. The additional element of the research is the questionnaire for parents describing using of both languages, extra-linguistic input-related factors, and parents' attitude to bilingual bringing up of their children.

[Barbara Rodziewicz](#)

[\(University of Szczecin / Poland\)](#)

Reprezentacje semantyczne pojęć jądra świadomości językowej Polaków i Białorusinów

Wystąpienie będzie poświęcone analizie danych z dwóch słowników asocjacyjnych “Polskiego słownika asocjacyjnego z suplementem” oraz “Славянського асоціативного словаря”. Autorka omówi oraz

porówna sieci semantyczne pojęć, które mieszczą się w tzw. jądrze świadomości językowej Polaków i Białorusinów. Są to swoiste schematy pojęciowe powstałe w układzie odwrotnym (różnym od układu słownikowego), tj. od reakcji do bodźca, i dowodzą one, iż postrzeganie i rozumienie rzeczywistości odzwierciedlone w mentalnych strukturach użytkowników języka polskiego i białoruskiego charakteryzuje wysoki stopień dyferencjacji. Analiza konstrukcji semantycznej jąder językowej świadomości Polaków i Białorusinów pokazuje jednoznacznie, iż przedstawiciele obu badanych społeczności tworzą mimo pozornego podobieństwa odrębne w znacznym stopniu „sieci świadomości”, w których wiodącymi skojarzeniami są różne pojęcia, wstępujące w odmienne konfiguracje. Językowy obraz świata Polaków i Białorusinów, mimo ich wspólnych słowiańskich korzeni, nie jest spójny i ujawnia obok analogii również szereg interesujących uwarunkowanych społecznie-kulturowo różnic.

[Ольга Саприкина / Olga Saprikina](#)

[\(Russian State University for the Humanities, Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration / Russia\)](#)

Полемика о поддельных чешских рукописях (Краледворской и Зеленогорской) в российской науке второй половины XIX в.

Во втором десятилетии XIX в. формирующиеся филологическую и историческую науку о славянах потрясло известие о находке видным чешским научным, литературным и общественными деятелем В. Ганкой в городе Кенигингофе (Краледворе). средневековых чешских эпических произведений, получивших название Краледворской и Зеленогорской рукописей.

Подлинность этих документов сразу стала поводом для споров между чешскими, российскими славистами, а так же филологами и историками из других славянских земель. Дискуссии продолжались в течение всего XIX в. На разных этапах в них принимали участие Й. Добровский, Фр. Палацкий, П.Й. Шафарик, Й. Юнгман, В. Караджич, Я Голл, И.В. Ягич, И.И. Срезневский, В.И. Ламанский, А.Н. Пыпин, А.С. Будилович, О.М. Бодянский и многие другие. Несмотря на то, что во второй половине XIX в. поддельность Краледворской и Зеленогорской рукописей была окончательно доказана, продолжали выходить их переводы на русский и другие славянские языки, в том числе и в XX в.

Важно, что талантливо исполненные самим В. Ганкой совместно с поэтом-романтиком Йозефом Линдой, но всё же поддельные “древнечешские” произведения стали не только средством национальной пропаганды, но и учебным пособием для молодых славистов даже за пределами чешских земель. Например, В.И. Ламанский, занимаясь в университете славянской палеографией, читал в семинаре И.И. Срезневского Краледворскую рукопись.

Задачей настоящего доклада является анализ мнений ряда российских славистов второй половины XIX в. (И.И. Срезневского, В.И. Ламанского, А.Н. Пыпина, О.М. Бодянского и др.) о подлинности или поддельности этих исторических источников, об их роли в развитии славяноведения вообще. Собственно, главным в состоявшихся дискуссиях был вопрос о том, что имеет приоритетное значение - помощь национальному возрождению всеми доступными средствами, включая фальсификацию исторических источников, или соблюдение научной корректности как основное правило развития “науки славянской”. Стремясь ответить на него, мы можем приблизиться к выводу об уровне развития славянской филологии и истории второй половины XIX в.

Источниками к докладу послужили опубликованные научные работы перечисленных российских славистов, а также архивные документы об их учебе, преподавательской и общественной деятельности.

Viktor Shapoval

(Moscow City University / Russia)

A Czech regional word (*prkotina* ‘little thing, trifle: a detail or thing of little importance or worth’) in Smolensk Romani dialect (*parkotina* ‘a lymph node’)

One Czech dialectal word was once fixed in the dialect spoken by Gypsies who lived at the beginning of the 20th century in the village of Kiselevka and its neighborhood, near the city of Smolensk (Russia). This word is *prkotina* ‘little thing, trifle: a detail or thing of little importance or worth’. In the recording published by a famous academician V. N. Dobrovolsky (1897), this word, along with its Russian dialectal synonym of Slavic origin *založocka*, designates a lymph node in particular in the mutton meat, which was not usually removed by the local Russian peasants before its preparation for food. In this regard, local Gypsies used to be more scrupulous; they believed that the lymph nodes spoil the taste and smell of a meal containing mutton as an ingredient. It is noteworthy that other hypothetical Czech borrowings in this Romani dialect belong to the old layer of borrowings from the European languages, common for many Northern Romani idioms, e. g.: *králi* ‘king’, *mrazo* ‘frost’, etc. It is also worth to be underlined both the significantly higher level of Roma food culture in comparison with the local population's food traditions, and the long cascade of misinterpretations of this context appeared in later papers.

Karolina Sindrewicz, Kamila Potocka-Pirosz

(University of Warsaw / Poland)

Czasowniki percepcji w wypowiedziach dzieci w wieku przedszkolnym – analiza semantyczno-składniowa

Referat zostanie poświęcony zagadnieniom związanym z rozwojem mowy dzieci w wieku przedszkolnym. Dokonamy w nim analizy struktur zdaniowych konstytuowanych przez czasowniki percepcji. Wyodrębnienie wspomnianej klasy predykatów wiąże się z istnieniem pseudonarzędzia, za pomocą którego agens wchodzi w kontakt z obiektem. Lista opisywanych predykatów zawiera więc te, które angażują jeden z pięciu zmysłów: wzrok, słuch, węch, smak, dotyk.

Do analizy językowej posłużą wypowiedzi dzieci w wieku przedszkolnym powstałe podczas swobodnych rozmów, odpowiedzi na pytania zadawane przez osoby prowadzące badanie oraz fragmenty opisów obrazków. Wykorzystamy także dane z Narodowego Korpusu Języka Polskiego oraz dokonamy przeglądu definicji słownikowych wybranych czasowników.

Teoretyczną podstawą badań są publikacje m. in. J. Chojak *Polskie czasowniki percepcyjne: modele walencji i sposoby ich realizacji*, Z. Zaron *Wybrane problemy składni funkcjonalnej*, M. Grochowskiego *Środek czynności w strukturze zdania: narzędzie, substancja, materiał*.

Przeprowadzona przez nas analiza materiału językowego i przegląd literatury mają pomóc w odpowiedzi na następujące pytania badawcze: /1/ jakie struktury zdaniowe wyznaczają czasowniki percepcji? /2/ jak struktury te realizują dzieci w wieku przedszkolnym? /3/ które pozycje składniowe są przez nie realizowane najczęściej? /4/ czy pozycja pseudonarzędzia jest dla tej grupy predykatów obligatoryjna?

Natalia Siudzińska

(University of Warsaw / Poland)

Kategoria słotwórcza ‘nazwy miejsca’ w rozwoju językowym dzieci w wieku 4-7 lat

Wystąpienie będzie poświęcone zagadnieniom związanym z rozwojem mowy dzieci w wieku przedszkolnym. Dokonam w nim analizy derywatów słotwórczych mieszczących się w kategorii ‘nazwa miejsca’ i utworzonych przez dzieci w wieku 4-7 lat. Szczególną uwagę poświęcę formacjom mającym charakter okazjonalny lub potencjalny, które w literaturze przedmiotu są określane jako neologizmy dziecięce (lub też dziecięce innowacje językowe czy analogiczne formy słotwórcze) (por. Chmura-Klekotowa 1967, 1968, 1971; Porayski-Pomsta 1994, 2011). Uznaje się je za jedną z najbardziej charakterystycznych cech świadczących o intensywnym, prawidłowym rozwoju mowy dzieci w wieku przedszkolnym.

Materiał językowy został zebrany w oparciu o specjalnie przygotowane narzędzie w formie bajki. W toku analiz omówię następujące zagadnienia badawcze: 1) umiejętności tworzenia derywatów słowotwórczych przez przedszkolaki – poprawność zastosowanych mechanizmów i zgodność z demonstracją, 2) świadomość budowy słowotwórczej wyrazów u dzieci z tego przedziału wiekowego, demonstrowana poprzez właściwe rozpoznanie podstawy słowotwórczej, 3) poziom trudności dla każdej z operacji – kodowania oraz dekodowania, 4) frekwencja formantów, jakimi faktycznie posługują się badani, 5) różnice między poszczególnymi rocznikami: ilościowe i jakościowe.

Anna Stefan

(University of Łódź / Poland)

Assimilation of selected vocabulary in Slovenian (on the example of culinary vocabulary)

Due to the intensive development of civilization in the recent years there have been observed a large foreign language influences, especially, from English or from other languages via English. It is a vocabulary related to dynamically developing fields, such as, science and technology, sports, culture, cooking, entertainment and recreation, trade or advertising. The Slovenian language coders recommend that loanwords should be adapted as much as possible to the native language. The purpose of the article is to show how the foreign vocabulary (primarily nouns) is adapted to grammatical norms.

The presentation represents the selected new culinary vocabulary that has been drafted from the Dictionary of the newer Slovenian vocabulary (*Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*). This is a vocabulary borrowed primarily from Italian, French and Japanese. In this vocabulary there is a group of foreign masculine nouns ending with vowel, which are usually of male gender and change in accordance with the 1st masculine declension with the extension of the subject by *-j-*, e.g. *kari / curry -ja, maskarpone / mascarpone -ja, tiramisu -ja*. The analysed vocabulary shows that the adapted words must first have a fixed pronunciation, because it defines the declination type.

Lexical innovations in the thematic group “POLITICS” (on the material of Ukrainian and English)

The rapidly developing world brings new notions and phenomena in different spheres of our life which are to be reflected in the lexical system of the language. With the view to this the relevance of the paper is determined by the necessity to disclose peculiar features of representing the world by linguistic means. The present study demonstrates which fields of the political sphere undergo changes and transformations within the last 20 years, thus causing the appearance of lexical innovations (neologisms) which fill in the corresponding lacunae in the language system. Thematic groups unite words belonging to different parts of speech and reflecting the same fragment of reality. Such words become interconnected representing related phenomena and consequently are grouped thematically. The corpus is made up by Ukrainian and English lexical innovations within the thematic group “Politics”.

Contrastive analysis allows defining specific and common features of means of nomination of the same phenomena and the objects of the surrounding world. According to the Sapir-Whorf hypothesis the structure of a language helps determine how its native speakers perceive and categorize experience.

On the basis of the componential analysis of the lexemes політика and politics there have been identified the isomorphic differentiation seme (Ukr. влада; Eng. power) and specific ones (Ukr. держава, право, Eng. country, control). The paper discusses subgroups of the abovementioned thematic group in Ukrainian and English: politicians, their supporters and followers, opponents, political events; national policy; interstate relationships, political activities, processes.

The comparison of semantically identical groupings of lexemes in distantly related languages (Ukrainian and English) make it possible to differentiate common and specific features of structuring thematic groups, to find similar and divergent in the logical thinking of the representatives of the linguistic communities. The paper identifies the notions around which the neologisms of the political sphere are concentrated.

Marzena Stępień

(University of Warsaw / Poland)

Leksykalizacja zdań rozwijających z wyrażeniami *co by nie*_, *jakby nie*_, *gdzie nie*_ w funkcji komentarza metatekstowego

Celem referatu jest ukazanie procesu leksykalizacji i gramatykalizacji, w którego wyniku we współczesnej polszczyźnie z klasy zdań rozwijających, inaczej zwanych zdaniami względnymi apozytywnymi (*non-integrated appositive relative clauses*) wyłaniają się wyrażenia metatekstowe, komentujące wypowiedź (*discourse markers*) o postaci *co by nie* / *cokolwiek by nie* z uzupełnieniami w postaci nieosobowych form czasowników *mówić*, *powiedzieć*, *rzec* oraz *jakby nie* / *gdzie nie* z uzupełnieniami w postaci nieosobowych form czasowników percepcji wzorkowej (*patrzeć*, *spojrzeć*). Wyrażenia te zostały poddane analizie, zmierzającej do ustalenia ich dystrybucji, postaci i łączliwości, a także własności semantyczno-składniowych, w tym funkcji w strukturze tematyczno-rematycznej. W rozważaniach uwzględniono także możliwość interpretacji opisywanego zjawiska w kategoriach anafory i implikatury konwencjonalnej.

Inna Stupak

(Southern Ukrainian National Pedagogical University K. D. Ushinsky / Ukraine)

Corona neologisms in the German and Ukrainian media

The pandemic of coronavirus presents German and Ukrainian languages with new nominations. In this paper, the definition of neologisms “*statu nascendi*” and the multiple criteria of neologism identification are explained. The corpus of neologisms was determined via editorial online media and cross-checked through the web-based search engine and vocabulary of neologisms. The extracted neologisms were registered, described, classified according to their structure and thematic groups in both languages. Considering that neologisms “*statu nascendi*” are not fixed in German vocabulary, the ways of their translation into Ukrainian were identified. The central issue of the paper is to provide a comparative analysis of neologisms based on online media. The quantitative analysis shows that the German corpus of neologisms is almost four times higher than the corresponding one in the Ukrainian language. In both languages, the new lexemes predominate over new meanings. One of the most common tools for their formation is composition. Among them, the hybrids are very productive in the compared languages. A significant majority of compounds are German hybrids with the first elements Corona, Coronavirus, COVID-19, and Ukrainian neologisms with the first components Zoom, online. The results also revealed the differences between the communicative needs of the German and Ukrainian language communities. In particular, the wide range of stylistic neologisms in the

German media indicated the emotional component in the perception of the corona pandemic. The emergence of the nominative neologisms identified the stress resistance of Ukrainians to a new challenge. Thus, the neologisms of corona time featured the specificity of intercultural communication and reflected the reality of German and Ukrainian society.

[Kenta Sugai](#)

[\(Hokkaido University / Japan\)](#)

The Future Tense Marker in the Bulgarian Dialect of Băleni-sârbi (Romania)

This presentation discusses the future tense marker observed in the Bulgarian dialect of Băleni-sârbi (Romania) from the viewpoint of contact-induced grammatical change. There are two variants observed for the affirmative future tense marker in this dialect, one of which is a particle/auxiliary verb etymologically derived from the verb 'have'. What is worth noticing, is that such future tense marker has not been observed in any other Bulgarian dialects at all (Stojkov 1970: 143-144, Mladenov 1991: 141). There are several previous studies dedicated to the description of the Băleni-sârbi Bulgarian dialect, in which the 'have' future tense marker is discussed, as well. Although Bolocan (1967) considers the 'have' marker for the future tense is only a calque of the Romanian future tense auxiliary verb 'have', Mladenov (1991) asserts that it is not a mere calque, but a grammaticalized article for the future tense, which has occurred as a result of the language interference of the local Bulgarian dialect and the official state language, i. e. Romanian.

Being in contact with the Romanian language, the Bulgarian dialect of Băleni-sârbi has been inevitably affected, and, as a result, the grammatical change seems to have occurred on the model of equivalent form and meaning found in the language in contact (i.e., Romanian). So, in this presentation there was provided a more detailed description of the phenomenon in the contemporary Bulgarian dialect of Băleni-sârbi, as well as, the mechanism of the change in question in the framework of contact-induced grammaticalization theory was characterized.

[Kamil Szafraniec](#)

[\(Johannes Gutenberg University Mainz / Germany\)](#)

The place of translation competence in the translation studies curricula

The aim of the presentation is to analyze selected definitions and concepts of translation competence, mainly based on works in the English language. The author starts with the earliest works of generativists (Wills,

Harris) and briefly describes the development of the work on the theoretical foundations of translation competence. The most important changes and trends in the research on competence are given here, as well: first of all, the achievements of the Spanish research group PACTE and the so-called Pym's minimalist definition. The author explores the methodological implications arising from different definitions of translation competence. Based on M. Presas' theory of "pretranslation competence", it is pointed out the difference between the curricula of foreign language taught at modern language departments and needs in the process of teaching language skills in translation studies.

Светлана Терехова

(Kyiv National Linguistic University / Ukraine)

Мовні одиниці абстрактної семантики в слов'янських та германських мовах: поліпарадигмальний аналіз

Вивчення мовних одиниць абстрактної семантики (дейктичної, анафоричної, референціальної та ін.) привертає все більшу увагу дослідників протягом останніх десятиліть. Тим не менш, недостатньо визначеними й описаними є як загальні тенденції їх функціонування в сучасних слов'янських і германських мовах, так і їхня специфіка, притаманна кожній мові (і ширше – національній культурі) окремо.

Значна кількість досліджуваних мовних репрезентацій була вивчена на матеріалі одної мови, передусім, англійської, російської, менше – німецької, французької, іспанської та деяких інших поширених мов Європи, Азії й Америки (див. розробки Ю. Д. Апресяна, А. А. Уфимцевої, Н. Д. Арутюнової, J. Lyons, W. Weinreich, Ch. Fillmore та ін.), деяких екзотичних мов. Значно менше розроблено напрям зіставного вивчення цих мовних одиниць, і лише поодинокі праці присвячено аналізу мовних репрезентацій абстрактної семантики в аспекті перекладознавства. Новим є комплексне, зіставне поліпарадигмальне вивчення слів і словосполучень зазначеної семантики, якому присвячено пропоновану доповідь.

Досліджувані мовні одиниці були типологізовані за 18 критеріями, і на цій основі встановлено низку їх аломорфних і ізоморфних ознак, релевантних для всіх слов'янських і германських мов сьогодення. В основі вивчення концептуально-семантичних, лексико-граматичних, функціонально-семантичних та асоціативних властивостей мовного матеріалу покладено модель моноцентричного функціонально-семантичного поля – оптимальна для структурування й упорядкування мовних одиниць абстрактної семантики.

Основними типами репрезентування абстрактної семантики у слов'янських мовах є лексико-граматичні (найбільшою мірою – у східнослов'янських мовах), тоді як германським мовам більшою мірою притаманні функціонально-синтаксичні репрезентиції, що зумовлено, насамперед,

типологічними властивостями зіставляваних мов. Новими спільними тенденціями розвитку мовних одиниць абстрактної семантики є їх транссемантичність і трансфункціональність, ресемантизація, розвинені на основі їх здатності актуалізувати і дезактуалізувати свою семантику під впливом певного контексту і / або комунікативної ситуації, інтенції мовця, специфіки асоціювання і відтворення картини світу у свідомості комунікантів – носіїв досліджуваних мов. Новим є й формування в усіх порівнюваних мовах низки інтернаціоналізмів – мультипарадигмальних термінів на позначення тотожних абстрактних понять в різних наукових галузях, якнайменш – у трьох.

Radoslav Tsonev

(South-West University “Neofit Rilski” / Bulgaria)

За разговорните подчинителни съюзи в българската устна комуникация

Обект на изследването в настоящата работа са подчинителните съюзи в българската устна комуникация, които в синтактичната литература специално са отбелязани като разговорни. Основната цел на проучването е: на базата на лично събран емпиричен материал (записи на разговорна реч на колеги, студенти, роднини и информатори от улицата), а така също и чрез примери от спонтанната непринудена и жива реч от телевизионни продукции и радиопредавания, да бъдат анализирани и представени семантико-структурните особености на тези субординационни съюзни връзки и ролята им в българската разговорна реч.

Като типични за разговорната реч на книжовния български език повечето лингвисти определят подчинителния съюз *макар* (в ролята му на отстъпителен хипотактичен конектор и на частица) и неизменяемите относителни местоимения и наречия *дето* (*дет*), *де*, *където* (*къдет*), *що* и *къде*, въвеждащи подчинени определителни изкази вместо изменяемото относително местоимение *който* (във всичките му форми).

Присъщи на устната комуникация са и някои местоименни наречия-съюзи, които служат за свързване на подчинени обстоятелствени изказвания към главния изказ: за време (*додето*, *доде*, *дордето*, *дорде*), за място (*задето*, *отдето*, *додето*, *доде*, *дето*, *де*) и за причина (*задето*, *дето*).

Разговорна (с диалектна подкладка) е и употребата на въпросителните местоимения (*кой*, *коя*, *кое*, *кои*, *какъв*, *каква*, *какво*, *какви*, *колко*) във функция на съюзни връзки вместо относителните местоимения (*който*, *която*, *което*, *които*, *какъвто*, *каквато*, *каквото*, *каквито*, *колкото*) и др.

Koncept lásky v slovenskej somatickej frazeológii

V tomto príspevku, ktorý sa zakladá na slovenskej somatickej frazeológii, skúmame, či sa v nej a v akej miere vyjadruje pocit lásky. V klasifikácii somatických frazém, ktoré vyjadrujú ľudské emócie a city vychádzali sme z modelu P. Ekmana (2011). Emócie klasifikuje na primárne, ktoré sú vrodené, jednoduché a nevedomé (hnev, strach, prekvapenie, znechutenie, nenávisť, smútok, radosť) a sekundárne, ktoré sú kulturologicky podmienené, kombinované, naučené a vedomé (láska, nenávisť, závisť, žiarlivosť, nádej, dôstojnosť, humor, pocit viny atď.). J. Dolník (2005) tiež odlišuje emócie a city. Emócie sú podľa neho nižšie city, ktoré nie sú vlastné len človeku, ale aj niektorým zvieratám (napr. strach, hnev), kým city majú atribút „vyššie“, t. j. špecifické ľudské city späté s človekom ako sociálnou bytosťou (napr. estetické city). Cieľom výskumu, ktorý bude opísaný v príspevku, bolo pomocou metódy konceptuálnej analýzy zistiť domény ľudskej skúsenosti, ktoré sa používajú na vysvetlenie rôznych konceptuálnych štruktúr pocitu lásky. V rámci korpusu frazém v sémantickom poli *láska* možno vyčleniť tie, ktoré vysvetlíme pomocou niekoľkých konceptuálnych metafor, napr.: LÁSKA JE BLÁZNIVOSŤ (*pliest'/mútiť'/motat'/bláznit'/balamutiť'/prevracat' [niekomu] hlavu; stratit' hlavu*), LÁSKA JE OHEŇ (*zapaľujú sa [niekomu] lýtka*), LÁSKA JE JEDLO (*láska ide cez žalúdok*), LÁSKA JE LÁTKA V NÁDOBE (*mať/nosiť [niekoho] v srdci*) atď.

Maria Waclawek, Maria Wtorkowska

(University of Ljubljana / Slovenia)

Pieniądze szczęścia nie dają, ale żyć pomagają – z badań nad stereotypem Polaka

W artykule przedstawiono rekonstrukcję wyobrażeń na temat stosunku Polaków do pieniędzy – jednej z kategorii semantycznych (*faset*) wyróżnionych w odtwarzanym przez nas językowo-kulturowym stereotypie Polaka (i Słoweńca), na tle porównawczym. W opisie tego, jak swój stosunek do pieniędzy postrzegają Polacy i jak w tej relacji widzą ich Słoweńcy, został uwzględniony specyficzny, intersubiektywny punkt widzenia i perspektywa obu badanych grup, ujawniająca ich potoczny sposób myślenia i określoną hierarchię aksjologiczną. Pieniądz pełni bowiem nie tylko funkcję środka płatniczego: to wartość stanowiąca rdzeń kultury. Określenie stosunku do niego – od aprobaty do krytyki – jest czynnikiem definiującym tożsamość jednostki i grupy. Bazę materiałową artykułu stanowią odpowiedzi wyekscerpowane z tzw. „źródeł wywołanych” – ankiet, zaś teoretyczną podstawą badań czynimy przyjęte we współczesnej polskiej

lingwistyce kulturowej założenia na temat językowego obrazu świata, a w szczególności wchodzących w jego skład językowo-kulturowych stereotypów.

Ярослав Вежбиньски / Jarosław Wierziński

(University of Łódź / Poland)

Интертекстуальность в художественном дискурсе

Интертекстуальность рассматривается нами в качестве важнейшего критерия в процессе текстовой коммуникации. Она расценивается как текстовая семиотическая культуросфера, как совокупность подтекстов. На интертекстуальности базируются самые различные художественные произведения. В этом отношении нами прослеживаются избранные произведения Пушкина, Чехова и Зощенко. На основе произведенного анализа делается вывод, что целостное восприятие художественного текста фокусируется на множестве связей – внутритекстовых, нетекстовых и межтекстовых. Углубленное понимание художественного дискурса нуждается поэтому в установлении многомерных параллелей, соотношений и ассоциаций. По этим причинам наш анализ сориентирован на интертекстуальную интерпретацию, где вокруг соответствующих текстов разворачиваются соотносимые с ними своеобразные пучки дополнительных смыслов и отношений со временем, литературным направлением, а также творческим процессом.

Aneta Wysocka

(Maria Curie-Skłodowska University / Poland)

Fotografia reportażowa jako komunikat multimodalny (na materiale autorskich albumów Ryszarda Kapuścińskiego)

Fotografia – to „mowa w obrazach” [Feininger 2012 (1999):427]. Niemniej jednak istotnym czynnikiem wpływającym na odczytanie jej semantyki jest na ogół komponent lub kontekst językowy [Nęcki 2000:92-93; Wyrwas, Sujkowska-Sobisz 2005:91], bądź to uobecniony w komunikacie wizualno-werbalnym (choćby w postaci tytułu), bądź też dostępny *in absentia*. Zdjęcia reportażowe zawarte w autorskich albumach Ryszarda Kapuścińskiego są takimi właśnie komunikatami multimodalnymi (tj. wykorzystującymi więcej niż jeden system semiotyczny), w których element werbalny zazwyczaj obrazowi towarzyszy i pełni względem niego istotne funkcje semantyczno-pragmatyczne. Składnik ów może przyjąć postać rozbudowanego komentarza metatekstowego (jak to się dzieje w albumie *Z Afryki*), bezpośrednio wpływającego na proces odbioru, w głównej mierze przez profilowanie [Langacker 2009:100-105]

konkretnych elementów zdjęcia, na które kierowana jest uwaga patrzącego, oraz dostarczanie informacji na ich temat. W metakomunikacji wyprofilowany bywa konkretny detal, ważny dla autora, choć niekoniecznie stanowiący taki punkt obrazu (*punctum* w: Baudrillard 2012 (1999):381; por. autokomentarz w: *Z Afryki*:5), na który wzrok widza kierowałby się spontanicznie (np. *** *Butelki...* w: *Z Afryki*:43; ****Woda...* w: *Z Afryki*:116). Zdarza się również, że towarzysząca obrazowi wypowiedź skłania odbiorcę do przyjęcia szerokiej perspektywy oglądu przedstawionej rzeczywistości, czyli do pomyślenia o niej w kategoriach ogólnych (np. fotografie domów w: *Z Afryki*:21-22). W sytuacji, gdy metatekst jest zredukowany do minimum (tytuł, a nawet tylko toponim i rok, co jest częste w albumie *Ze świata*), znacząco wzrasta rola stereotypów i skryptów kulturowych [Macrae i in. 1999; Mandler 2009], które mogą stać się najważniejszym punktem odniesienia dla interpretatora fotografii (np. wizerunki dzieci-żołnierzy: *Uganda 1976 i Angola 1975* w: *Ze świata*:149 i 150). W przypadku autorskich zdjęć Kapuścińskiego szczególnym rodzajem bazy interpretacyjnej bywają również fragmenty reportażu przedstawiające analogiczny albo wręcz ten sam element rzeczywistości, co fotografia, czego wymownym przykładem jest zdjęcie podpisane *Carlotta, Angola, 1975* (*Ze świata*:155), wchodzące w ścisły związek intersemiotyczny z fragmentem *Scen frontowych* (*Jeszcze dzień życia*:55).

W referacie zostaną omówione zróżnicowane typy relacji między słowem a obrazem oraz ich potencjalny wpływ na recepcję fotografii. Podstawę metodologiczną analiz będą stanowiły teorie z zakresu lingwistyki kognitywnej i kulturowej, w szczególności teoria obrazowania Ronalda W. Langackera [Langacker 2009:85-123] oraz teoria skryptów kulturowych Jean M. Mandler [Mandler 2009]; ważnym punktem odniesienia będzie także pragmatyczno-kontekstowa teoria komunikacji Aleksego Awdiejewa i Zbigniewa Nęckiego [Nęcki 2000:89-114] oraz lingwistyczne koncepcje multimodalności [Forceville 2006, Bouissac (red.) 2007, Fabiszak 2017, Hofman, Kępa-Figura 2018; Winiarska, Załazińska 2018].

[Sabolc Yanurik / Сабольч Янурик](#)

[\(Eötvös Loránd University / Hungary\)](#)

Иноязычные наименования лиц женского пола с консонантным исходом в русском языке последних лет

В последнее время в русском языке активно пополняется группа английских заимствований с исходом на твердый согласный, обозначающих лиц женского пола. Эти новые наименования разделяются на несколько типов: 1) существительные с компонентом *-вумен* (*бизнесвумен, шоувумен*), 2) сложные слова со вторым компонентом *-гёрл* (*кавер-гёрл, кол-гёрл, промо-гёрл*) 3) неологизмы с первым компонентом *гёрл-* (*гёрлфренд, гёрлскаут*), 4) англицизмы, не содержащие эти компоненты (*бэбиситтер, хостес, чирлидер*). В настоящем докладе рассматривается процесс графической и морфологической адаптации этих заимствований, сопоставляются данные их регистрации в

лексикографических изданиях и анализируются случаи их употребления на основе контекстов, представленных в НКРЯ.

В русской лексикографии все наименования с компонентом *-вумен* описываются как несклоняемые существительные женского рода (ср. *барвумен*, *фронтвумен*, *полисвумен*). Сложные слова со вторым компонентом *-гёрл* также получают грамматическую помету «нескл., ж.». Но если элемент *гёрл*- выступает в качестве первой части композита, то в словарной фиксации наблюдается значительная вариативность. Неологизм *гёрлфренд* относится к склоняемым словам мужского рода лишь одним исследователем, а более ранний англицизм *гёрлскаут* трактуется достаточно разнообразно.

Лексикографическое представление английских заимствований без компонентов *-вумен* или *-гёрл* является еще более проблематичным. При регистрации неологизма *бэбиситтер* в словарях можно найти противоречивую морфологическую характеристику: от несклоняемого существительного женского рода до склоняемого слова мужского рода и всевозможные их комбинации. *Чирлидер* зафиксирован как склоняемое наименование мужского рода. Для слова *хостес* характерна неизменяемость.

Rafał Zarębski

(University of Łódź / Poland)

Nazwy własne a bilingwizm (na podstawie historycznych źródeł polsko-obcych)

Badania nad bilingwizmem i wielojęzycznością mają długą tradycję i cieszą się nieustannie popularnością w nauce światowej. Wydaje się jednak, że koncentrują się one na planie synchronicznym, w szczególności na analizach konkretnych przypadków. Taki stan rzeczy wynika z łatwiejszej dostępności materiałów tego typu.

Świat współczesny niejako sprzyja powstawaniu sytuacji, w której spotykają się różne języki tak w umyśle jednostek (bilingwizm indywidualny), jak i w umyśle jednostek tworzących większe wspólnoty (bilingwizm społeczny). Wiele okazji do obserwacji bilingwizmu dostarczają dawne źródła, które do tej pory były eksplorowane w kontekście nieco innych parametrów językoznawczych (np. kontaktów i wpływów językowych, leksyki, językowego obrazu świata itd.).

Dawne źródła, w których stykają się różne języki z polszczyzną, stanowią odpowiedni materiał do badań wykładników transkodowych, takich jak: *switching code*, *code mixing* oraz różne typy interferencji językowych. W referacie skupię się na szczególnej grupie zjawisk leksykalnych, a mianowicie na nazwach własnych oraz ich formie i roli w różnych przypadkach historycznych (do połowy XX wieku), zaświadczających dawną mowę bilingwalną.

Agnieszka Zatorska

(University of Łódź / Poland)

Nazwy strojów w przekładzie powieści „Potop” i „Pan Wołodyjowski” H. Sienkiewicza na język słoweński. Problemy translacji

Celem prezentowanych badań jest ukazanie ekwiwalentów nazw strojów bohaterów powieści Henryka Sienkiewicza „Potop” w słoweńskiej translacji tego dzieła autorstwa Rudolfa Molè, pomocniczo sięgnięto też po przykłady ze słoweńskiej wersji trzeciej części *Trylogii*, czyli po powieść „Mali vitez”. Metodologicznie przeprowadzone analizy mają charakter konfrontatywny i dotyczą przekładu. Materiał stanowią nazwy z zakresu realiów związanych z historią i obyczajowością siedemnastowiecznej Polski w wykreowanej przez Henryka Sienkiewicza wizji. Analizą objęto stroje pierwszoplanowych postaci kobiecych i męskich, a więc przedstawicieli szlachty, ale także nazwy strojów rycerzy i żołnierzy polskich i obcych, a także pozostałych postaci. Różnice między oryginałem powieści a jej przekładem określane są tutaj jako transformacje przekładowe, a wśród nich wyróżnia się generalizacje (uogólnienia) lub modulacje (modyfikacje, przesunięcia znaczeniowe), ewentualnie amplifikacje (wyjaśnienia). Przykładem generalizacji, której towarzyszy modulacja, jest oddanie różnych nazw okryć wierzchnich takich, jak *bekiesza*, *szuba*, *tołub*, *wilczura* przez sł. *kožuh*. Uogólnienie wraz z przesunięciem znaczeniowym obserwowane jest też przy przekładzie kluczowego elementu dawnego polskiego stroju szlacheckiego, jakim był *kontusz* przez sł. *plašč*. Generalizacja dotyczy problemów z uszczegółowieniem opisu, por. *buty rajtarskie* to sł. *viteške škornje*. Wybór ekwiwalentów tłumaczeniowych determinowany jest przez potencjał leksykalny analizowanych języków. Przeprowadzona analiza ujawnia różnice systemowe i kulturowe w zakresie pola leksykalnego nazw strojów.

Joanna Zaucha

(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw / Poland)

Problemy semantyczno-składniowego opisu czasowników fałszu w polszczyźnie

Referat dotyczy problematyki składniowo-semantycznej związanej z opisem czasownikowych wykładników fałszu w polszczyźnie. Punktem wyjścia jest założenie o integralności właściwości składniowych i semantycznych jednostek języka. Adekwatny opis znaczenia wymaga precyzyjnego opisu wymagań składniowych predykatu. Jednocześnie bez wglądu w treść wyrażenia trudno wskazać rzeczywiste pozycje składniowe konotowane przez predykat. W referacie będę chciała omówić następujące problemy opisowe: 1) Zróżnicowanie wykładników fałszu ze względu na obligatoryjność składniową treści określanej jako fałszywa na przykładzie *skłamać*, *że [p]*, *wprowadzić w błąd kogoś*, *pomylić się co do czegoś*. 2)

Zróznicowanie wykładników fałszu ze względu na obligatoryjną składniowo adresatywność (obecność odbiorcy komunikatu) na przykładzie *skłamać, że [p]* i *okłamać [kogoś], że [p]*. 3) Quasi-samozwrotność wykładników fałszu. Składniowy status elementu „się” w kontekście wyrażen *oszukiwać, okłamywać*. 4) Stanowość vs. czynnościowość wykładników fałszu na przykładzie czasownika *wmawiać [komuś], że [p]* i *wmawiać sobie, że [p]*. W toku wywodu będę przedstawiać argumenty przemawiające za różnymi stanowiskami w wymienionych kwestiach, licząc na konkluzywne głosy audytorium.